
HANGYA Dóra**”Szerettem volna ugyan tanulni, de sosem mertem belevágni a nehézségek miatt”****Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata****Ráhangelődés**

Ma már nem kérdés, hogy a sokszínűséggel, a multikulturalitással foglalkozni kell, a kérdés inkább az, hogy például egy felnőttképzési intézmény vagy egy munkahelyi közösség hogyan tudja aktívan és stratégiai céllal kezelni a sokszínűséget, milyen intézkedésekkel tud értékteremtő puzzle-ként beépülni a cég, a közösség identitásába.

A 2011. évi magyarországi népszámlálási adatok szerint a fogyatékossgal élő személyek 20,16 %-a az általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb végzettséggel sem, 36,18%-a általános iskola befejezett 8. évfolyamával rendelkezik. Érettségivel a fogyatékossgal élő személyek 22,46 %-a, középfokú iskolai végzettséggel, szakmai oklevéllel 16,99 %-a, mely meglehetősen alacsony arány. A diplomások aránya csupán 11, 41 %. (KSH, 2013) A 2011. évi népszámlálás során a bevallottan fogyatékossgal élők közül 110.541 fő jelölte meg, hogy fogyatékossga akadályozza a tanulásban és a munkavállalásban egyaránt. A fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek alacsonyabb iskolai végzettsége egyértelműen kihat a munkaerő-piaci lehetőségekre és ennek következtében a megváltozott munkaképességű emberek nemzetközi összehasonlításában alacsonyabb foglalkoztatási rátájára. Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés szerepe ezért – mind a képzés, mind az át- és továbbképzés szempontjából – rendkívül meghatározó lehet. A felnőttképzést érintő különböző jogszabályok és rendeletek alapján úgy tűnik, hogy mindenki számára biztosított az integrált és egyenlő eséllyel történő képzésben való részvétel lehetősége, azonban a kutatási eredmények nem ezt mutatják.

A tanulmányomban bemutatott kutatásaim hiánypótló jellegűek. A kutatások támpontokat, útmutatót kívánnak nyújtani ahhoz, hogy az iskolarendszeren kívüli felnőttképzési intézményrendszer hatékonyabban tudja segíteni a fogyatékossgal élő személyek munkaerő-piaci (re)integrációját, társadalmi inklúzióját. A bemutatott kutatások hozzájárulhatnak egy olyan inkluzív felnőttképzési rendszer létrejöttéhez, mely hatékonyabban tudja segíteni a fogyatékossgal élő személyek munkaerő-piaci elhelyezkedését és hozzájárul a fogyatékossgal élő felnőttek egyéni igényen alapuló szükségleteinek megismeréséhez, mely hosszútávon eredményesebbé teheti a foglalkozási rehabilitáció oktatási-képzési célú tevékenységrendszerét.

„Semmit rólatok, nélkületek” kérdőíves felmérés a fogyatékossgal élő felnőttek akadálymentes tanulási lehetőségeiről c. ÚNKP kutatás

Jelenleg az **Új Nemzeti Kiválóság Program 2017/2018. évi pályázata** keretében a *”Semmit rólatok, nélkületek” Fogyatékossgal élő személyek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek vizsgálata” c. kutatásban* vizsgálom a fogyatékossgal élő felnőttek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű hozzáféréseinek tapasztalatait.

A kutatás előzménye – Esély(egyenlőség) – részvétel – lehetőség KJM kutatás

A KJM Alapítvány 2016. évi Phd pályázatának köszönhetően lehetőségem volt vizsgálni az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények gyakorlatát a fogyatékossgal élő felnőttek képzéseikhez történő egyenlő esélyű hozzáférésének biztosításával kapcsolatban¹. A kutatás 2015 szeptember és 2016 júniusa között zajlott. A kutatás célja volt megismerni a fogyatékossgal élő személyek foglalkozási rehabilitációjának egy fontos területét, az iskolarendszeren kívüli felnőttképzési intézmények működését. Kiemelten vizsgálta a fogyatékossgal élő felnőttek képzésekhez történő akadálymentes hozzáférésének lehetőségeit, figyelembe véve az iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez kapcsolódó jogszabályi előírásokat.

Fontos és indokolt volt annak vizsgálata, hogy:

- Maguk az képző intézmények hogyan vélekednek saját szerepükről a fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek felzárkóztatásának kérdésben.
- Az intézmények saját meglátásuk szerint hogyan tudják segíteni, támogatni az elvárt integrációs folyamatokat.
- Az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények számára egyértelmű-e, hogy a felnőttképzési törvény szempontjából kit tekintünk fogyatékossgal élő személynek.
- A 393/2013 (XI.12.) Korm. rendelet a mellékletekben felsorolt oktatási eszközök, berendezési tárgyak valóban biztosítják-e a képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférést.
- Az intézmények birtokában vannak-e azoknak az ismereteknek, melyek alapján biztosítani tudják az egyéb hozzáférést biztosító eszközöket.
- Pályáztak-e olyan forrásra, mely fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek képzésbe való bekapcsolódását segítette elő.
- Akadálymentesek-e képzéseik helyszínei.
- Igényeltek-e felnőttképzési normatív támogatást² fogyatékossgal élő felnőttek képzésének céljából.
- Mennyire átlátható számukra az új engedélyezési eljárás keretében bevezetett új szabályozás a fogyatékossgal élő felnőtt képzésbe történő bekapcsolódásakor.
- A felnőttképzési szakértők mennyire tájékozottak az akadálymentesítés témáját illetően, mennyire tudják segíteni az intézmények számára az akadálymentes képzések feltételrendszerét.
- Az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények milyen képzésein vettek vagy vesznek részt fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek.

A fogyatékossgtudományt érintő határtudományok területén történő kutatások kapcsán kiemelt jelentőséggel bír az érintett személyek bevonása a „*Semmit rólunk, nélkülünk*”- elv alapján. Ennek érdekében elengedhetetlennek tartottam bevonni ebbe a kutatásba is a fogyatékossgal élő személyek hazai érdekvédelmét ellátó országos szervezeteket annak érdekében, hogy adatokat kapjunk arra vonatkozóan, hogy milyen tapasztalataik vannak az iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű részvételről, hogyan vélekednek a fogyatékossgal élő

¹ A kutatásról szóló tanulmány megtalálható a Neveléstudomány folyóirat 2017/I. részében Fogyatékossgal élő személyek munkaerő-piaci (re)integrációjának aktuális kérdései a felnőttképzés területén II. címmel.

² Ez a típusú képzési támogatás a bevezetésekor nagyon népszerű volt, azonban a jelenlegi finanszírozásról, a támogatást igénylő képző intézményekről, a képzésbe vont fogyatékos személyek számáról nem található nyilvános, elérhető információ.

felőtt személyek tanulási lehetőségeiről és ezzel összefüggésben a munkavállalási esélyekről, számukra mit jelent a képzéshez, oktatáshoz való akadálytalan hozzáférés. Kutatóként az is érdekelt hogy mit gondolnak a **393/2013 (XI.12.) Korm. rendelet** a mellékletekben felsorolt oktatási eszközökről, berendezési tárgyairól, van-e és ha igen, akkor milyen jellegű módosítási javaslatuk a végrehajtási rendeletben megtalálható oktatási eszközök és berendezési tárgyak kapcsán.

A helyzetelemzéshez szükséges adatok összegyűjtésének legkézenfekvőbb módja a kérdőíves felmérés, így a hazai, felnőttképzési engedéllyel rendelkező intézményeket feltérképező empirikus kutatásom módszere primer adatgyűjtés, félig strukturált kérdőíves lekérdezés volt. A kutatás teljes körű mintavételen alapul, az egyik mintát – a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal (továbbiakban: NSZFH) adatbázisában szereplő – érvényes felnőttképzési engedéllyel rendelkező képző intézmények nyilvántartása alkotja. Az adatbázisban 2015. november 11-én 15.299 érvényes, engedélyezett képzési program volt elérhető, 1287 intézménynél. A másik mintát az országos, fogyatékosügyi érdekvédelmi szervezetek alkották. A 393/2013. (XI.12.) Korm. rendelettel 2. sz. mellékletével összefüggésben a következő érdekvédelmi szervezeteket kerültek bevonásra a kutatásba: Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége (MVGYOSZ), Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ), Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ).

Az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények esetében a teljes alapsokaság 1287 intézményt jelentett, melyek mindegyike számára kiküldésre került a kérdőív. A **beérkezett kérdőívek száma 136 db, ami a teljes alapsokaság 11%-a**. Összesen 7 db intézménytől érkezett válasz arra vonatkozóan, hogy bár rendelkezik felnőttképzési engedéllyel, azonban még soha nem folytatott felnőttképzési tevékenységet, így a válaszadás esetükben nem tekinthető relevánsnak. Továbbá 2 olyan intézmény van az adatbázisban, melynek sem online elérhetősége nem létezik, valamint postai úton nem elérhetőek, ismeretlen címzett okán. A fentiek értelmében a tisztított minta összesen 1278 db felnőttképzési intézményt jelent. Több intézmény arra hivatkozva utasította el a válaszadást, hogy képzéseik jellege nem engedik meg a fogyatékosokkal élő személyek bekapcsolódását. Annak ellenére, hogy ez a kitöltést nem akadályozta, nem volt kizáró tényező, a többség nem tartotta relevánsnak a kitöltést. A kutatás hiánypótló jellegű, hiszen az új felnőttképzési rendszert, azon belül is az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézményeket az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása szempontjából még nem vizsgálta kutatás. Kutatásommal igazolni kívántam, hogy értelmezési zavarok tapasztalhatók a felnőttképzés jogszabályi környezetében jelentkező, az intézmények számára előírt kötelezettségek kapcsán, valamint inkongruencia fedezhető fel a biztosítandó feltételek és az érintett célcsoporthoz tartozó személyek valódi szükségletei között. Nem csak problémákat szerettem volna feltárni, hanem támpontokat kívánok nyújtani ahhoz, hogy az oktatási és képzési rendszer hogyan tudja biztosítani a célcsoport felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű hozzáférését, ezáltal pedig hatékonyabban segíteni a fogyatékosokkal élő személyek foglalkozási rehabilitációját, munkaerő-piaci integrációját. A kutatás folyamán összegyűjtött adatok elemzése alapján úgy vélem, hogy jó alapot kaptam mindehhez. A kutatás legfontosabb megállapításai többek között a következők voltak:

- Az engedéllyel rendelkező, **válaszadó felnőttképzési intézmények 51%-a számára nem egyértelmű, hogy a felnőttképzés jelenlegi törvényi szabályozása kit tekint fogyatékosággal élő felnőttnak** (2013. évi LXXVII. törvény 2. §)

- Az engedéllyel rendelkező, válaszadó felnőttképzési intézmények **jelentős többségének 393/2013 (XI.12.) Korm. rendeletben előírt feltételek nehézséget jelentenek, problémát okoz számukra.** A válaszadó felnőttképzési intézmények 32,4%-a nem rendelkezik egyik rendeletben felsorolt eszközzel sem.
- A 393/2013. (XI.12.) Korm. rendelet 2. mellékletében **felsorolt tárgyi eszközök és azok funkciói** csupán az engedéllyel rendelkező, **válaszadó felnőttképzési intézmények 18%-nak érhető és ismert teljes mértékben,** 60%-uk számára részben, míg 22%-uk számára egyáltalán nem.
- Az engedéllyel rendelkező, válaszadó **felnőttképzési intézmények 47,8%-ának képzéseiben vett részt fogyatékossgal élő személy.** A legnagyobb arányban a mozgássérült személyek jelentek meg a válaszokban, amely kongruens a 2011. évi népszámlálás eredményeivel is.
- A megváltozott munkaképességű személyeket (13,2%) és a fogyatékossgal élő személyeket (8,1%) mindösszesen **21,3% jelölte meg képzéseik célcsoportjaként.**
- A 136 intézmény **16%-nak volt olyan képzése, melynek célcsoportja kifejezetten a fogyatékossgal élő személyek voltak.**
- 64 válaszadó intézmény közül arra a kérdésre, miszerint a fogyatékossgal élő személyek képzéseikbe való bevonását támogatta-e valamilyen **külső pályázati forrás** 42% válaszolt igennel, illetve 8% szeretne a jövőben igénybe venni erre a célra pályázati forrást.
- Az intézmények **plusz teherként élik meg a fogyatékossgal élő személyek részvételét a képzésekben** és a személyi, tárgyi feltételekből fakadó nehézségeket vagy többletköltségeket **plusz forrás igénybevételével szeretnék biztosítani.** A folyamatos igénybe vehető pályázat forrás megnövelheti a fogyatékossgal élő személyek, mint a képzések célcsoportjának a szerepét, motiválhatja az intézményeket a megszólításukban, az akadálymentes feltétel biztosításának megvalósításában.
- Az engedéllyel rendelkező, **válaszadó felnőttképzési intézmények 90%-a egyetért azzal, hogy a felnőttképzési intézmények munkatársai számára szükséges volna olyan tartalmú továbbképzés biztosítása,** mely segítő információval és támpontokkal látja el őket annak érdekében, hogy maximálisan segíteni tudják a képző intézményeket az engedélyes esélyű hozzáférés biztosításának megteremtésében.
- Az információhiány megszüntetésének az egyik legjobb módja a téma-specifikus képzésen vagy tanácsadáson való részvétel. A válaszadó 136 intézmény 24%-a vett már részt olyan továbbképzésen, mely célja a fogyatékossgal élő személyek különböző csoportjainak megismerése, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges specifikus ismeretek megszerzése. **A 103 nimmel válaszoló intézmény 68%-a szívesen venne részt ilyen típusú képzésen,** míg 32%-a továbbra sem nyitna ebbe az irányba.
- A válaszadó **136 intézmény 88%-a szerint a fogyatékossgal élő személyek sikeres részvétele a képzésekben jelentős hozzáadott értéket képvisel** az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények mindennapi működésére vonatkozóan.

- Az engedéllyel rendelkező, válaszadó felnőttképzési intézmények **95%-a egyetért azzal, hogy a felnőttképzési szakértők számára szükséges volna olyan tartalmú továbbképzés biztosítása**, mely segítő információval és támpontokkal látja el őket annak érdekében, hogy maximálisan segíteni tudják a képző intézményeket az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának megteremtésében.
- A válaszadó 136 intézmény **96%-a szerint az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények számára fontos, támogató eszköz lehet a felnőttképzési normatív támogatás** a fogyatékossgal élő személyek képzésben való részvételének elősegítésében, azonban 78%-uk számára a felnőttképzési normatív támogatás igénybevételének jelenlegi feltételei nem egyértelműek.
- A válaszadó 136 intézmény **76%-a szerint a fogyatékossgal élő személyeket rendszeresen éri hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció a felnőttképzés területén.**
- A válaszadó 136 intézmény **93%-a egyetért azzal, hogy az iskolarendszeren kívüli felnőttképzési intézményrendszer fontos szerepet tud vállalni** a fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek sikeres társadalmi (re)integrációjának érdekében, **míg 90%-a úgy gondolja, hogy kell is szerepet vállalnia.** Azonban nem érzik úgy, hogy az ő feladatuk lenne a fogyatékossgal élő személyek egész életen át tartó tanulását, képzését biztosító rendszer létrejöttének megalapozása
- A válaszadó 136 intézmény **közül 51 inkább egyetért azzal, hogy a 393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet 2. melléklete segíti az intézményüket abban, hogy a fogyatékossgal élő felnőttek egyenlő esélyű részvételét biztosítani** tudják igény esetén. 26 intézmény többnyire, illetve 10 teljes mértékig elfogadja ezt az állítást. Azonban jelentős azoknak a száma, akik inkább nem (30 db), többnyire nem (16 db) vagy egyáltalán nem gondolják úgy, hogy a 2. sz. melléklet segíti őket. Azonban az egyértelműek kirajzolódik, hogy az intézmények számára pozitív a konkrétabb feltételek elérhetősége, bár mégis nehézséget jelent a biztosítás, illetve a felsorolt csupán részleges ismerete.
- A **fogyatékossgal élő személyek országos érdekvédelmi szervezetei szerint nem megfelelő a 393/2013. (XI. 12.) Korm. rendeletben található 2. számú melléklet, módosítást, változtatást igényel**, melyhez mindenképpen szükséges az érdekvédelmi szervezetekkel való kommunikáció, tapasztalatcsere.

Az ÚNKP kutatás célkitűzései

„Közölte, hogy neki nincs ereje,

türelme külön elmagyarázni mindent nekem, aki nem hall jól” (válaszadó 52)

A kutatásom célja megismerni, hogy maguk a fogyatékossgal élő személyek milyen tapasztalatokkal rendelkeznek az iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű hozzáféréssel kapcsolatban, hogyan vélekednek az akadálymentes felnőttkori tanulási lehetőségekről és ezzel összefüggésben a munkavállalási esélyekről, számukra mit jelent az oktatáshoz való akadálymentes egyenlő esélyű hozzáférés.

A kutatás mintáját, azok az országos, fogyatékossgügyi érdekvédelmi szervezetek tagjai alkotják, akik a 393/2013 sz. végrehajtási rendelet 2. sz. mellékletében megnevezett fogyatékossgai csoportok

érdekvédelmét látják el Magyarország területén: Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége (MVGYOSZ), Mozgáskorlátozottak Szervezeteinek Országos Szövetsége (MEOSZ), Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ).

A korábban említett KJM kutatásban is a civil szervezetek mindegyike nagyon készségesen reagált megkeresésekre és őszintén, valós tapasztalataik megosztásával segítette a kutatást. Korábbi válaszaik közül érdemesnek érzek néhányat a jelen tanulmányba történő beemelésre is:

*„A 2013. évi felnőttképzési törvény viszonyát a hazánkban élő fogyatékos személyekhez leginkább az tükrözi, hogy a képzés alanyaként meghatározott személyek leírása, körülírása, meghatározása kapcsán a törvényalkotó még csak nem is vette a fáradságot, hogy egy oktatási modell szemléletéből kiindulva és **az oktatás „szükségletalapú” megközelítésére fókuszálva** definiálja a társadalom azon tagjainak körét, akiket tudáshoz, művelődéshez, szakképesítéshez kíván juttatni. (ha egyáltalán van az intézményeknek ilyen motivációjuk) Definíció hiányban kölcsönvette a 1998 évi törvényi meghatározását, amelyről igaz, hogy a fogyatékosok jogait deklarativan leíró szabályozó, de célját, küldetését tekintve más irányú, eltérő funkciójú és szemléletű dokumentum. Nyilvánvaló, hogy a FOT célja, funkciója nem szolgálhatja egy másik törvény célcsoportjának a pontos körülírását. Különösen nem a 4. § a) pontja, mivel ez meghatározás tovább szűkíti a kört azokra, akik fogyatékosági támogatásban részesülnek, miközben jóval szélesebb (lehet) az a kör, akik a felnőttképzés célcsoportját alkot(hat)ják. **Értelmezhetjük úgy is, a felnőttképzés nem is számol velük, amelyet a KSH adatok is jól tükröznek.** Szerény számban jutnak el a felnőttképzésbe, jellemzően megrekednek a közoktatás szintjén, nem tényezők az oktatási piacon, az ellátórendszerben kötnek ki, **hamar feladásra kényszeríti őket a társadalom, mert nem is kalkulálnak velük. Nagyon helytelenül.***

*A szakpolitika, a döntéshozó és maga a társadalom is egyre nehezebben küzd meg azzal, hogy letagadni, nem létezőnek minősíteni már nem tudja a fogyatékosokkal élő emberek több százazres tömegét, – amely folyamatot az alulról jövő szerveződések, az érdekvédelmi törekvések eredményének lehet betudni – ugyanakkor még mindig nem képes/nem akarja a társadalmi befogadás folyamatát a törvénykezés szintjéről a végrehajtás, a gyakorlati megvalósítás szintjére emelni. Sajnos a szakpolitika nehezen, vagy egyáltalán nem képes megbirkózni azzal a lehetőséggel, hogy az érintettek tapasztalatait, javaslatait építse be a törvényalkotásba és a megvalósítást szorgalmazó végrehajtási rendeletekbe. **Az „ügysem képesek erre” gondolata hatja át a viszonyrendszert, jelen van az előítélet, a tájékozatlanság, a tehetetlenség, az óvatosság, a bizalmatlanság, a nem tudom, hogyan bánjak vele csapdája. Egyszerűbb nem létezőnek titulálni ezt a problémát, akkor nem kell rajta gondolkozni.***

Az is látható, ha a végrehajtási rendelet szintjére eljutnak egy – egy törvényalkotási folyamat során, a megvalósítás, a források mellérendelése, vagy az ellenőrzés szintjén akadnak el a folyamatok. A mai magyar társadalom valamennyi szereplője inkább teherként éli meg és századrangú társadalmi nehézségként kezeli a fogyatékosok társadalmi csoportjának létét. Nem néz szembe a nehézséggel, hiszen nem tud mit kezdeni velük. Nem csoda hát, hogy a fogyatékosok csoportjára vonatkozó helytálló kifejezések, intézkedések és megoldási javaslatok nem születnek meg. (SINOSZ, 2016, saját kutatás)

Fontos, hogy a támogatások a képzés teljes időtartama alatt legitim módon álljanak rendelkezésre, illetve a vizsgázás, a számonkérés is az egyéni szükségletekhez mérten akadálymentes legyen (pl. szóbeli számonkérés), és biztosítsa a másokkal azonos szintű vizsga követelmények teljesítését, és a

végzettség megszerzését... **Az akadálymentesség nem kötelező volta miatt, a felnőttképzés mai rendszerét a kerekesszékekkel közlekedők nem tudják igénybe venni.**” (MEOSZ, 2016, saját kutatás)

„Alapvetően az élethosszig tartó tanulás mellett tesszük le a voksunkat. Látássérültek esetében a munkavállalás lehetőségeinek növekedése nem csak a felnőttkori és folyamatos, vagy visszatérően megjelenő, oktatásban történő részvételen múlik. Attól is függ, hogy a munkahelyek, illetve a közterületek egyenlő esélyű hozzáférhetősége hogy alakul. Az sem mindegy, hogy a megszerzett elméleti tudást képes-e a gyakorlatban alkalmazni az adott látássérült. Az oktatáshoz hozzáférhet, mert teljesen akadálymentes, viszont a korlátai miatt már sok esetben vizsgázni nem engedik az illetőt, hiszen ahhoz, hogy adott munkaterületen minden feladatot el tudjon látni, esetlegesen látni is szükséges. Kizárólag akkor van értelme oktatási intézményben egy elméleti tudást elsajátítani, ha azt a gyakorlatban hasznosítani tudja a tudás birtokosa. (MVGYOSZ, 2016, saját kutatás)

A jelen ÚNKP kutatás arra keresi a választ, hogy a fogyatékossgal élő felnőtteknek:

- Milyen tapasztalataik vannak az iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű hozzáférés kapcsán?
- Hogyan vélekednek a felnőttkori tanulási lehetőségeikről és ezzel összefüggésben a munkavállalási esélyekről?
- Vettek-e már részt pályázat által finanszírozott képzéseken, és ha igen, akkor az az egyén életében milyen pozitív következményekkel járt (szociális és gazdasági értelemben egyaránt)?
- Számukra mit jelent a képzéshez, oktatáshoz való akadálymentes hozzáférés?
- Hogyan vélekednek a 393/2013 (XI.12.) Korm. rendelet a mellékletekben felsorolt oktatási eszközök, berendezési tárgyakról?

Miért aktuális a kutatás témája?

A 2011. évi népszámlálás során a bevallottan fogyatékossgal élő személyek közül 110.541 fő jelölte meg, hogy fogyatékossga akadályozza a tanulásban és a munkavállalásban egyaránt. A **2015-2025 közötti időszakra vonatkozó Országos Fogyatékossgügyi Program** kiemeli a fogyatékossgal élő személyek népszámlálási adataira hivatkozva, hogy a legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó adatok jóval elmaradnak a társadalom egészére vonatkozó mutatóktól. A fogyatékossgal élő személyek alacsonyabb iskolai végzettsége egyértelműen kihat a munkaerő-piaci lehetőségekre. Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés szerepe ezért – mind a képzés, mind az át- és továbbképzés szempontjából – rendkívül meghatározó. Az **Európai Fogyatékossgági Stratégia 2010-2020** szerint a fogyatékossgal élő személyek teljes körű gazdasági és társadalmi részvétele alapvetően fontos az Európa 2020 stratégia céljainak teljesüléséhez. Hangsúlyozza, hogy az **Európa 2020 Stratégia** azon célja, hogy 2020-ra 75%-ra emelkedjen a 20-64 éves népesség foglalkoztatási rátája a fogyatékossgal élő személyek bevonása nélkül nem teljesíthető. Ehhez szükség van az inkluzív oktatás és a személyre szabott tanulás támogatásának megteremtésére. Az **Oktatás és képzés 2020** is szorgalmazza a fogyatékossgal élő személyek egész életen át tartó tanulási rendszerekhez való hozzáférést megnehezítő akadályok lebontását. A stratégia kiemeli az inkluzív oktatás és a személyre szabott tanulás támogatását, a speciális szükségletek felismerését és a képzők képzésének fontosságát. A kutatási terület fontosságát jelzi a **Fogyatékossgal Élők Jogairól szóló ENSZ Egyezmény** is, mely esetében a magyar Kormány elsőként fejezte ki azt a szándékát, hogy magára nézve kötelezőnek ismeri el az Egyezményben foglaltakat. (ENSZ, 2006) A **Széll Kálmán Terv** alapján,

az EU 2020 Stratégia kiemelt céljaihoz kapcsolódóan Magyarország 2020-ig a 20-64 éves korosztályra vonatkozóan a kiemelt intézkedések között szerepel a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásának elősegítése. **Magyarország egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának Keretstratégiája a 2014-2020 közötti időszakra** is a specifikus célok és beavatkozási területek között említi a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű, beleértve a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztathatóságának javítását, illetve munkaerő-piaci integrációjuknak elősegítését az oktatás, képzés, tanulás által. A **2013. évi LXXVII. törvényhez kapcsolódó 393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet** 2 pontjának **16. §-a** pedig kimondja, hogy *felnttkepzési engedély csak annak a kérelmezőnek adható*, amely rendelkezik – a (2), valamint a (4) és (5) bekezdésben foglalt eltéréssel – a (3) bekezdésben és az 1. és 2. mellékletben meghatározott tárgyi, valamint a (7) bekezdésben foglalt személyi feltételekkel. A (2) szerint a felnttkepzést folytató intézménynek a 2. mellékletben meghatározott tárgyi feltételeket abban az esetben kell biztosítania, ha a képzési program alapján megvalósuló képzésbe fogyatékos felnőttek is bekapcsolódnak. Ebből az következik, hogy a különböző jogszabályok és rendeletek által biztosított integrált és egyenlő eséllyel történő képzésben való részvétel lehetősége mindenki számára nyitva áll, de inkább egy elvi lehetőség marad. A valódi részvételt leginkább a felnttkepzési intézmények attitűdje határozza meg, továbbá jelentősen függ a képzések finanszírozási formájától. A nem akadálymentes képző intézmény, illetve tanulási folyamat egyértelműen okozhatja a fogyatékossgal élő felnőtt távolmaradását, lemorzsolódását, valamint a tanulási motiváció csökkenését. A megküzdési kapacitás a munkavállalásra való képességet és hajlandóságot jelentősen befolyásolja, ehhez pedig szorosan kapcsolódhat a jövőkép és a tanulási hajlandóság, illetve a tanulási motiváció.

A felnttkepzés által megvalósítandó cél egyrészt a gazdaság, a tudás versenyképességének fejlesztése, másrészt a társadalmi kohézió, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása, az esélyegyenlőség biztosítása. Éppen ezért a felnttkepzés kulcsfontosságú tényező a munkanélküliség és a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelemben a foglalkoztatás- és a szociálpolitika szempontjából egyaránt. (Farkas 2013, Hangya 2013) A modern és innovatív oktatáspolitikának számos célja közül kiemelten kell, hogy kezelje a méltányosság és az esélyegyenlőség kérdését. Az oktatás és a képzés ma már nem csupán nemzeti, hanem globális ügy és kérdés, elismerten az európai uniós tagállamok versenyképességi tényezőjének tekinthető.

„Igen, szeretnék Európába érn, ez egy szelete.” (válaszadó 258)

A kutatás módszere

Az ÚNKP pályázat keretében zajló kutatás **2017 szeptembere és 2018 júniusa** között zajlik. A kutatás első lépése volt ismételt felvenni a kapcsolatot az érdekvédelmi szervezetekkel (MEOSZ, MGYOSZ, SINOSZ) és szoros együttműködésüket kérni a kutatás eredményes megvalósulása érdekében. A kérdőív megszületése előtt több alkalommal történt személyes találkozás és egyeztetés az érdekvédelmi szervezetek vezetőivel és a témával foglalkozó, azért felelősséggel tartozó érintett munkatárssal. Mindenekelőtt fontosnak tartottam, hogy a **kutatás participatív módon** valósulhasson meg folyamatosan a prioritási lista élére helyezve az érintett személyek tapasztalatát, elképzeléseit, a kutatás lebonyolítására vonatkozó feltételeit.

Kutatás módszere **primer adatgyűjtés, félig strukturált kérdőíves lekérdezés**. A kutatásban való részvétel **önkéntes és anonim**, a vizsgálatból származó adatok csak kutatási célból kerülnek

felhasználásra. A kutatásom célcsoportját képezik a **látássérült, a mozgássérült és a hallássérült személyek, akik elmúltak 16 évesek.**

A kutatás kérdőívének terjesztését az érdekvédelmi szervezetek vállalták honlapjukon, akadálymentes hírlevelükben, direkt e-mailben és Facebook oldaluk felületén.

A kutatás tekintetében **módszertani innovációnak** tekinthető, hogy a célcsoport lekérdezését számukra **akadálymentes** módon valósítom meg, így sikert, jelnyelv-használó személyek számára a SINOSZ közreműködésével a **kérdőív jelnyelvi adaptált formában** is elérhető, valamint az MVGYOSZ javaslatára egy olyan online kérdőíves lekérdező felületet használok, mely **vak személyek számára is akadálymentesen** használható.

1. ábra: A kérdőívről szóló hír és a kérdőív jelnyelvi adaptált verziójának bemutatása

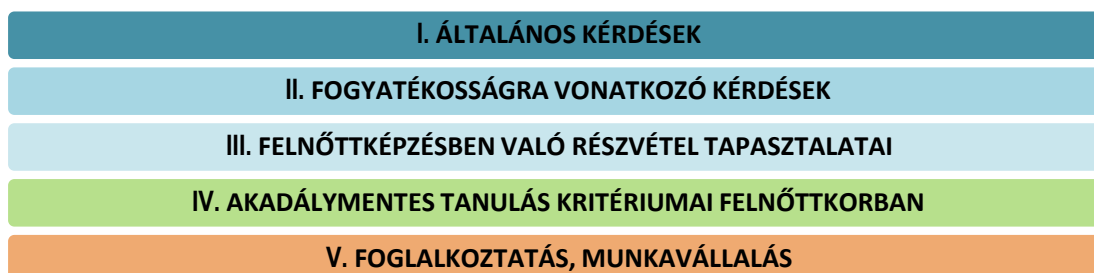

Forrás: saját kutatás, 2018

A kérdőív meglehetősen **hosszú** lett, azonban kutatóként azt a döntést hoztam, hogy vállalom azt a kockázatot, hogy alacsonyabb legyen a válaszadási hajlandóság, ellenben annál tartalmasabb és mélyebb a kapott információk köre. A kérdőív utolsó kérdésében interjú módszer keretében történő válaszadásra kértem a válaszadó személyeket, akik közül sokan nyitottak arra, hogy ne csak kérdőíves lekérdezés formájában osszák meg velem a tapasztalataikat.

A kérdőív **5 szakasza** összesen **74 kérdést** tartalmaz, azonban nem kell minden kitöltőnek minden kérdésre válaszolnia. A kérdőív tájékoztatójához, a felhívásról szóló hírhez, a hozzájárulási nyilatkozathoz és mind a 74 kérdéshez két siket, jelnyelv oktató személy közreműködésével elkészült a jelnyelvi adaptált változat. A kérdőív kitöltésére **2018. április 30-ig** van lehetőség.

2. ábra: A kutatás kérdőívének szerkezeti felépítése

Forrás: saját kutatás, 2018

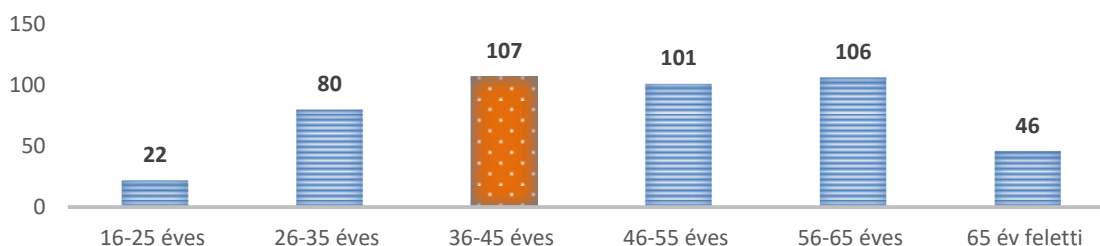
A kutatás hipotézisei, előfeltevései

1. A fogyatékossgal élő felnőttek többsége **nem vett még részt** felnőttképzésben.
2. A fogyatékossgal élő felnőttek többsége elsősorban a képzésekhez történő **akadálymentes hozzáférés hiányában nem vesz részt** a felnőttképzésben.
3. A fogyatékossgal élő felnőttek **több mint 50%-át érte már hátrányos megkülönböztetés** a felnőttképzésben.
4. A fogyatékossgal élő felnőttek szerint a 393/2013. évi Korm. rendelet 2. sz. mellékletében meghatározott **tárgyi eszközök nem segítik elő** a képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférést, illetve a felsorolt eszközök közül több is ismeretlen a számukra.
5. A fogyatékossgal élő felnőttek szerint **kiemelten fontos a képzők képzése**.
6. A fogyatékossgal élő felnőttek szerint az oktatóknak, oktatásszervezőknek, vizsgáztatóknak **problémát okoz a speciális szükségletre való reagálás**.
7. A fogyatékossgal élő személyek legalább 40%-a kapott már munkahelytől **álláspályázat folyamán elutasítást a képzettségének, ismereteinek, alacsony szintjére** vagy nem megfeleléségre hivatkozva.
8. Azok a fogyatékossgal élő felnőttek, **akik részt vettek képzésben valamilyen pályázati finanszírozás keretein belül tanultak** és a pályázatba való bekerülést civil, nonprofit szervezet segítette, támogatta.
9. Pályázat által biztosított képzésen való részvétel esetén a fogyatékossgal élő felnőtt **nem feltétlenül az érdeklődési körének megfelelő képzések közül választhat**.
10. A fogyatékossgal élő személyek **szívesen tanulnának**, de nem létezik egy olyan egész életen át tartó tanulásukat támogató képzési rendszer, amely segítené eligazodásukat, karriermenedzsmentjüket.

A Kutatás részeredményei

A tanulmány megírásának időpontjában (2018. április 2.) a **siket és nagyothalló személyek** válaszadási aránya a legmagasabb (462 fő), így a tanulmányban néhány rész-adatot a hallássérült személyek által adott válaszok alapján elemzünk, mutatok be ebben fejezetben.

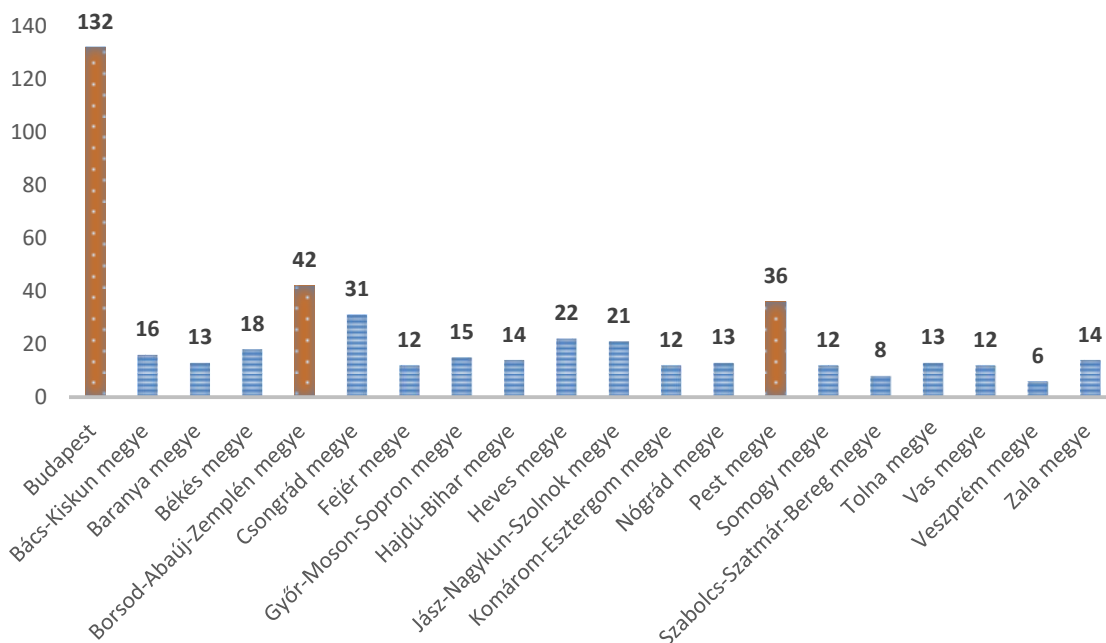
A válaszadók között a legnagyobb számban a 36-45 éves korcsoport képviselteti magát (23%), de meghatározó létszámban vett részt a kutatásban a 46-55 éves (22%), az 56-65 éves (23%) és a 26-35 éves (17%) korosztály is. A 65 év feletti korcsoportból 46 fő, míg a 16-25 éves korcsoport esetében pedig 22 fő (5%) töltötte ki a kérdőívet (10%)(3. ábra)

3. ábra: Siket és nagyothalló válaszadók korcsoport szerinti megoszlása (fő) n=462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

A siket és nagyothalló válaszadók (462 fő) legtöbben Budapestet (29%) jelölték meg lakóhelyüknek, a második helyen áll Borsod-Abaúj-Zemplén megye (9%), míg a harmadik helyen Pest megye (8%), nem sokkal előzve meg a Csongrád megyei kitöltők (7%) létszámát. (4. ábra)

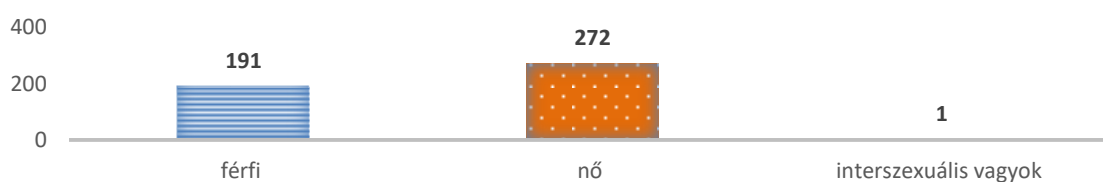
4. ábra: Siket és nagyothalló válaszadók lakóhelyük szerinti megye alapján történő megoszlása (fő) n=462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

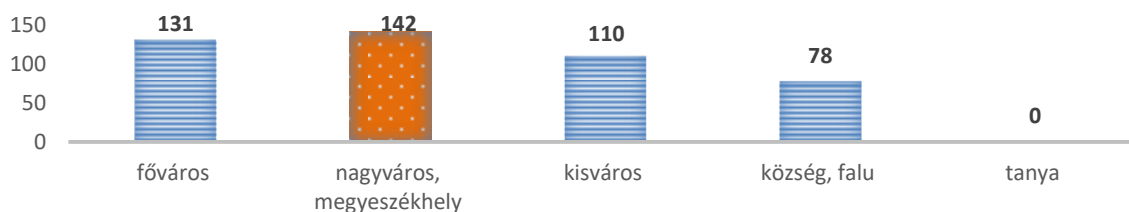
A siket és nagyothalló válaszadók közül 272 fő nő és 191 fő férfi, valamint egy fő jelölte az interszexuális opciót. (5. ábra)

5. ábra: Siket és nagyothalló válaszadók nem szerinti megoszlás szerint (fő) n=462 fő

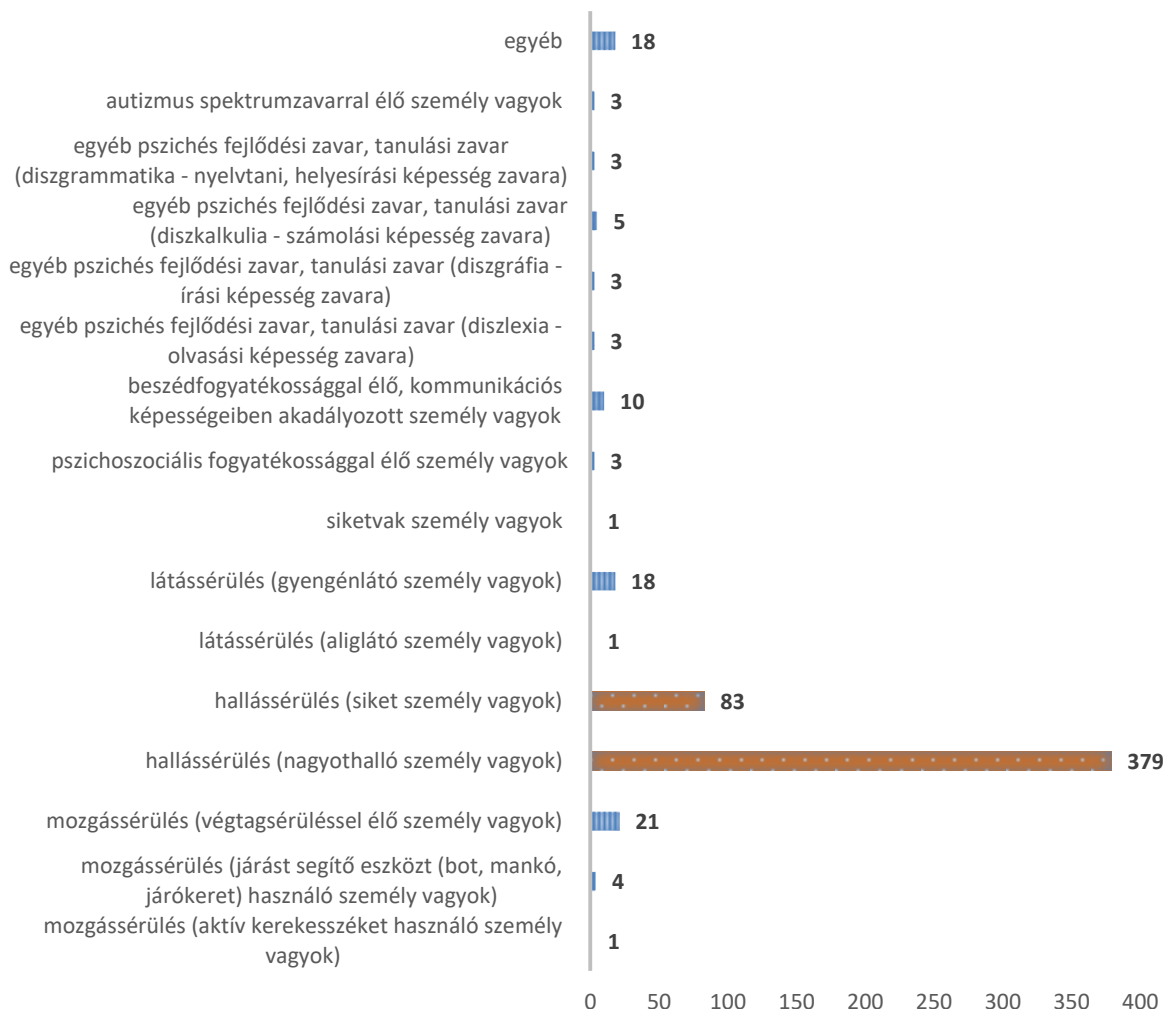
Forrás: saját kutatás, 2018

A lakóhely típusára vonatkozóan pedig azt láthatjuk, hogy a kitöltők többsége nagyvárosban (31%), megyeszékhelyen él. Második helyen szerepel a főváros 131 fővel (28%). (6. ábra)

6. ábra: Siket és nagyothalló személyek lakóhely típusa szerinti megoszlásban (fő) n=461 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

A kérdőívben találhatóak kérdések a fogyatékosra vonatkozóan is. Arra a kérdésre, mely arra kérdezett rá, hogy a válaszadónak milyen típusú fogyatékosága van összesen 462 fő válaszolt, tehát mindenki és összesen 544 jelölést tettek a lehetséges válaszadási opciók tekintetében (7. ábra). A siket és nagyothalló személyek esetében egyaránt előfordult több esetben is halmozott fogyatékoság. A válaszadók 68%-a (379 fő) nagyothalló és 15%-a (83 fő) siket személy.

7. ábra: Siket és nagyothalló válaszadók fogyatékoság típusa szerinti megoszlása (fő) n=462 fő

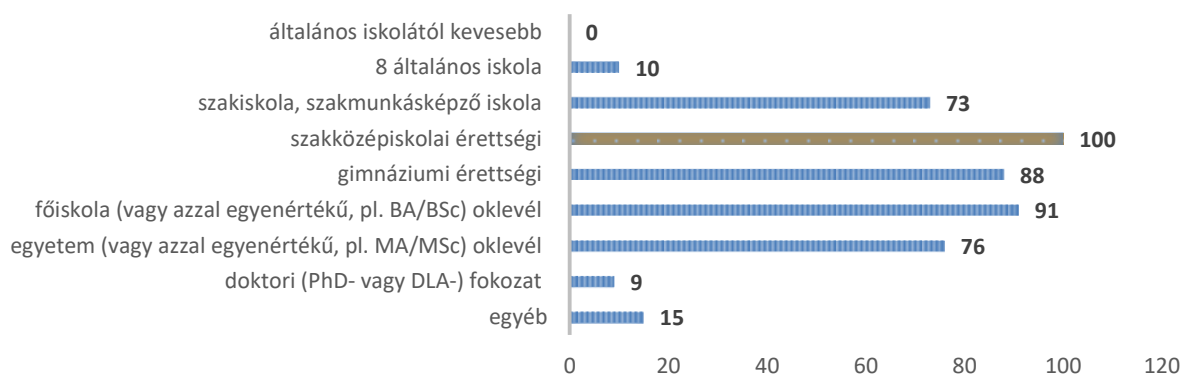
Forrás: saját kutatás, 2018

Az arra vonatkozó kérdésre miszerint a válaszadó fogyatékosága mikor keletkezett, a válaszadók közül 146 fő jelezte, hogy veleszületett állapotról van szó, 99 fő, hogy iskolás kora előtt, 62 fő, hogy

iskolás korában, de 18 éves kora előtt. 8 fő jelezte, hogy nem tud válaszolni erre a kérdésre, mert erről nincsen biztos információja. Amennyiben a válaszadó több fogyatékossgot jelölt meg, akkor arra kértem, hogy a legkorábbit vegye figyelembe. A kérdés összhangban van a Központi Statisztikai Hivatal népszámláláshoz kapcsolódó fogyatékossgal élő személyek számára létrehozott kérdőívvel. A kérdésre minden kitöltő adott választ.

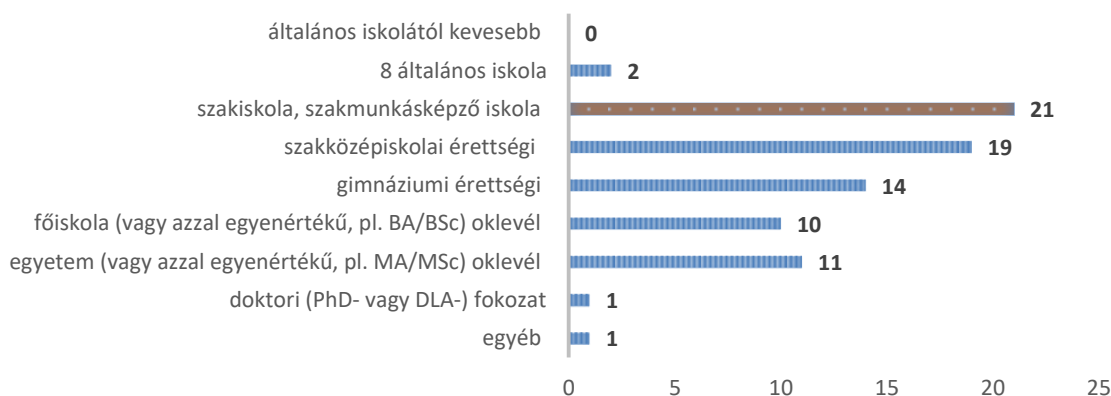
A legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó kérdésre a válaszadás kötelező volt minden kitöltő számára. A 8. ábrában egyben láthatóak a siket és a nagyothalló személyek válaszai, a 9. ábrában pedig külön a siket személyek által adott információk. Ha összességében nézzük a siket és nagyothalló személyek által adott válaszokat, akkor azt láthatjuk, hogy a legmagasabb számban azok a személyek vannak, akik szakközépiskolában szereztek érettségit, második helyen pedig azok, akik a felsőoktatásban szereztek oklevelet. Az eddigi válaszok alapján véleményem szerint az kezd kirajzolódni, hogy nagyobb volt a kitöltési hajlandósága azoknak a személyeknek, akik számára a képzés, a tanulás egyfajta hívószóként működött a felhívásban, mert fontosnak ítéli meg a felnőttkori tanulást és az ahhoz kapcsolódó kérdéseket. A 9. ábrában érdekesnek találtam külön is elemezni a siket személyek által adott válaszokat. A válaszadó siket személyek esetében a legtöbbször jelölt legmagasabb iskolai végzettség a szakiskola, szakmunkásképző, majd látható, hogy az iskolai végzettség szintjének emelkedésével csökken az azokat választó személyek száma. (8. és 9. ábra)

8. ábra: Siket és nagyothalló személyek legmagasabb iskolai végzettség szerint történő megoszlása (fő) n=462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

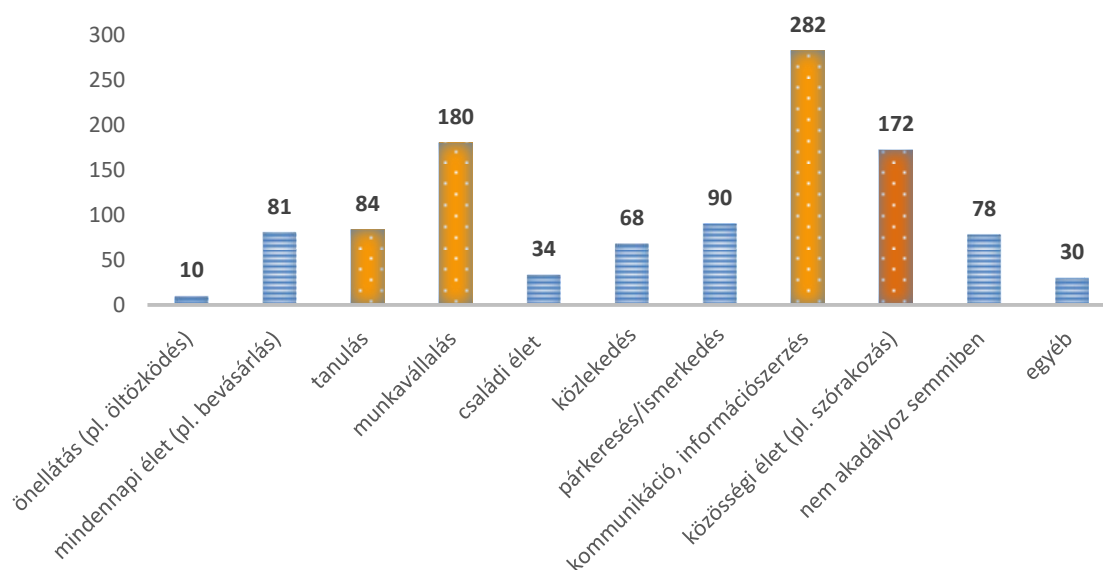
9. ábra: Siket személyek legmagasabb iskolai végzettség szerint történő megoszlása (fő) n=462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

Arra a kérdésre, hogy a válaszadókat miben akadályozza leginkább a fogyatékosága a legtöbben nem meglepő módon a kommunikációt és információszerezést jelölték (25%) meg. A kérdésre mindenki válaszolt és összesen 1109 alkalommal jelölt meg különböző akadályokat a felsoroltak közül. A jelölések gyakoriságában a második helyen áll a munkavállalás (16%), majd ezt követi a közösségi életben való részvétel (16%). A harmadik helyen a párkeresés/ismerkedés kategória (8%), majd ezt követi a negyedik helyen a gyakoriság tekintetében 84 jelöléssel a tanulás (8%). A kérdés merít a KSH népszámláláskor használt kérdőívéből, azonban ott egyben szerepel például a tanulás és munkavállalás, mint akadály (10. ábra). Azonban fontosnak tartom megjegyezni, hogy a tanulást, képzést is értelmezhetjük úgy, mint egyfajta közösségben való részvételt, továbbá a kommunikáció és az ismeretszerzés is egy központi elemeként tekinthető.

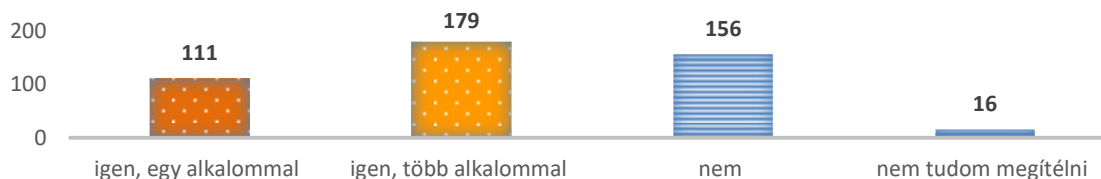
10. ábra: Miben akadályozza Önt leginkább a fogyatékosága? (fő) n=462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

A kutatás szempontjából az egyik legfontosabb kérdés annak feltárása, hogy vajon a fogyatékosággal élő személyek megjelennek-e a felnőttképzésben, mint képzésben résztvevők. A kutatás előzményeként leírt KJM kutatás eredményei azt mutatták, hogy az engedéllyel rendelkező, válaszadó felnőttképzési intézmények 47,8%-ának képzéseiben vett részt fogyatékosággal élő személy. A siket és nagyothalló személyek részvételének aránya szintén alátámasztja ezt, hiszen a 462 fő kitöltő közül 24% egy alkalommal, míg 39% több alkalommal vett részt iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben. A válaszadók 34%-a nem, míg 3% nem tudja megítélni még a kapott bevezető információk, támpontok ellenére sem, hogy részt vett-e iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben. (11. ábra)

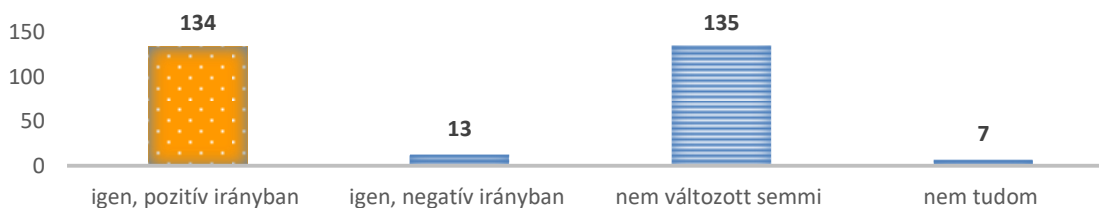
11. ábra: Siket és nagyothalló válaszadók iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben való részvétele (fő) n= 462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

Arra a kérdésre, hogy változott-e bármi a kitöltő életében a képzés óta eltelt időben, a képzés következtében összesen 289 fő válaszolt, tehát csupán egy fő maradt ki az előző kérdésre kapott válaszok száma alapján. A 289 fő 46%-a érzi úgy, hogy igen, mégpedig pozitív irányban, míg 47% érzi úgy, hogy az életében egyáltalán nem változott semmi. A válaszadók 5%-a jelölte meg, hogy negatív irányban változott az élete, azonban erre vonatkozóan nem fejtette ki tapasztalatait. A válaszadók 2%-a nem tudja megítélni, hogy változott-e bármi az életében a képzés óta eltelt időben. (12. ábra)

12. ábra: Változott-e bármi az életében a képzés óta eltelt időben, a képzés következtében? (fő) n=289 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

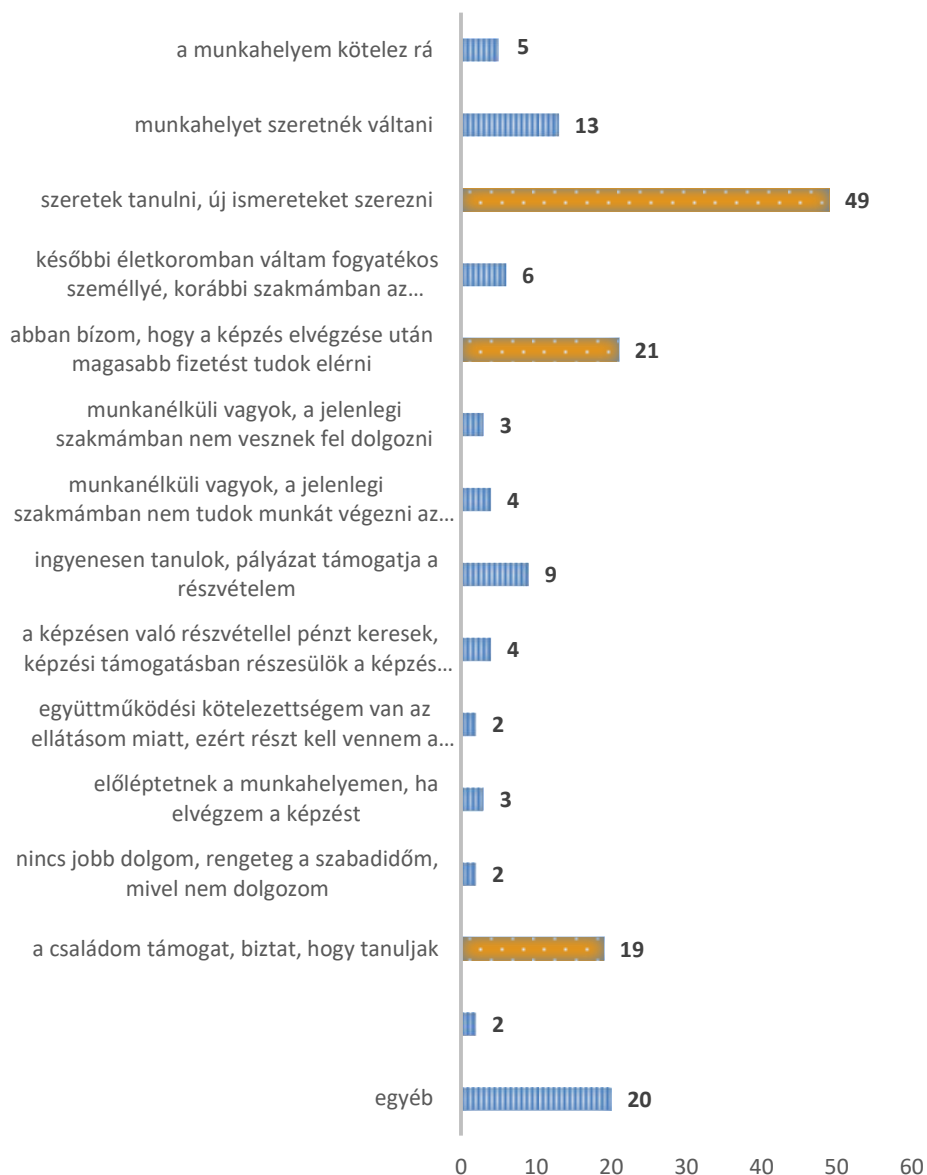
Azok a személyek, akik azt jelölték, hogy a képzés következtében pozitív irányban változott az életük többek között a következő válaszokat adták:

- „Nyíltabbá váltam az emberek felé.” (válaszadó 4)
- „Könnyebben találtam munkát.” (válaszadó 7)
- „Fejlesztette a világlátásomat, türelemre tanított.” (válaszadó 5)
- „Elvégeztem a képzést és el tudtam helyezkedni.” (válaszadó 24)
- „Segítséget adott a munkámhoz, sikeresebb lettem, több pénzt tudtam keresni.” (válaszadó 27)
- „Minden értelemben pozitív fordulat: szakmailag és családirag is.” (válaszadó 33)
- „Sokkal többet tudtam az adott területről így a munkában tudtam hasznosítani, amire pozitív visszajelzést kaptam.” (válaszadó 74)
- „Van szakmám.” (válaszadó 64)
- „Több információ, több tudás, munkalehetőség is jobb.” (válaszadó 109)
- „A hivatással együtt az emberi kapcsolataim, és az életkörülményeim is megváltoztak.” (válaszadó 94)
- „A munkámhoz szükséges korszerűbb, naprakészebb információkat és tudást szereztem.” (válaszadó 134)
- „Nem volt szakmám, a képzés után magasabb bérért tudok munkát vállalni.” (válaszadó 157)

Jelenleg 462 fő válaszadó közül 16% (75 fő) vesz részt képzésben és tanul valamit, 84% (387 fő) nem.

Arra a kérdésre, hogy milyen motivációs tényezők működnek bennük, amiért jelenleg is tanulnak a 13. ábrában láthatóak. Összesen 73 személy válaszolt a kérdésre a 75 főből, akik jelenleg is tanulnak, képzésben vesznek részt. (13. ábra) Egyértelműen megjelenik a tanulás és az új ismeretek megszerzésének szeretete, a karrierben történő előrelépés, a magasabb jövedelem elérésének a vágya és a primer környezet, a család biztatása, támogatása.

13. ábra: Motivációs tényezők a képzésbe történő bekapcsolódás kapcsán (fő) n= 462 fő

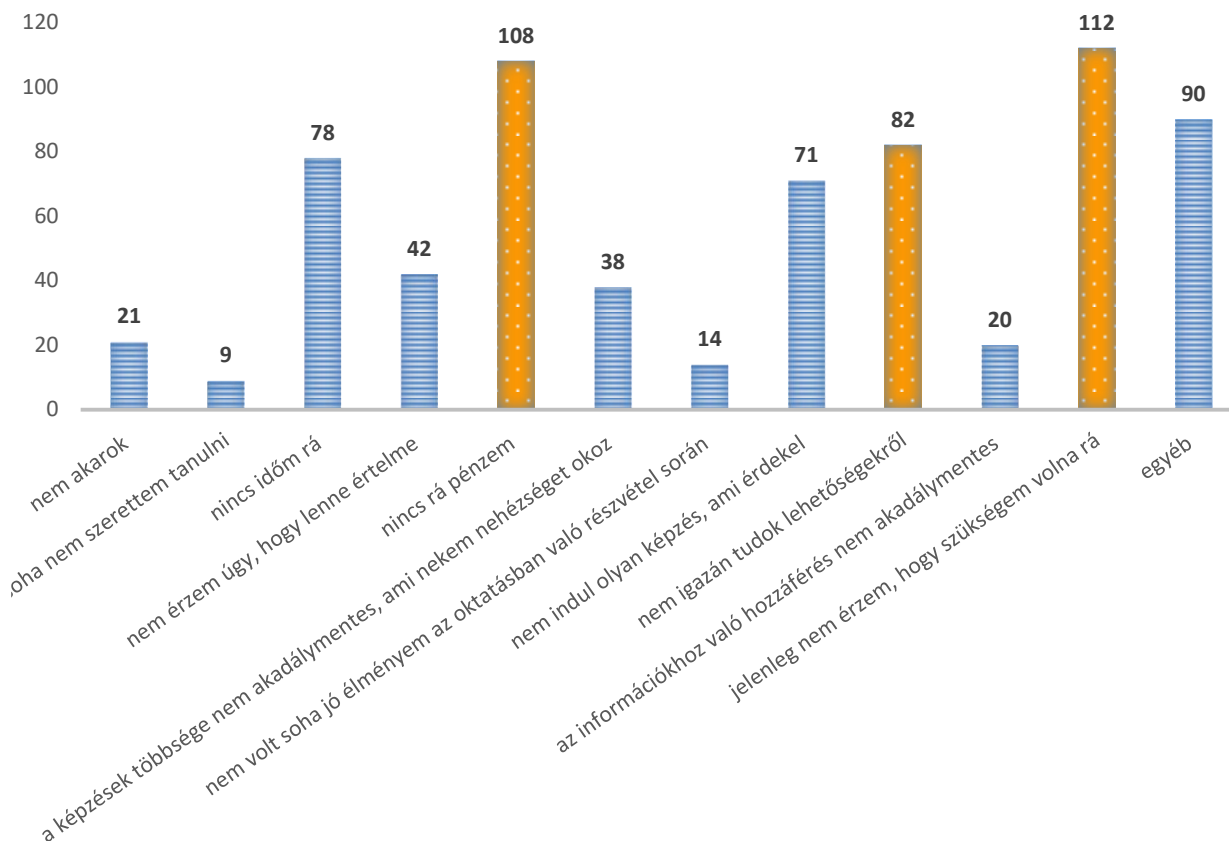
Forrás: saját kutatás, 2018

Kíváncsi voltam arra, hogy amennyiben a válaszadó nem vesz részt jelenleg semmilyen képzésben, annak milyen okai lehetnek. A kérdésre 389 fő válaszolt, tehát majdnem mindenki, aki számára releváns ez a kérdés. 112 fő (16%) azt válaszolta, hogy jelenleg nem érzi, hogy szüksége volna rá, 82 fő (12%) nem igazán tud a lehetőségekről, 108 főnek (16%) nem biztosítottak hozzá az anyagi források, de akadtak olyan válaszadók is, akiknek problémát jelent, hogy a képzések többsége nem

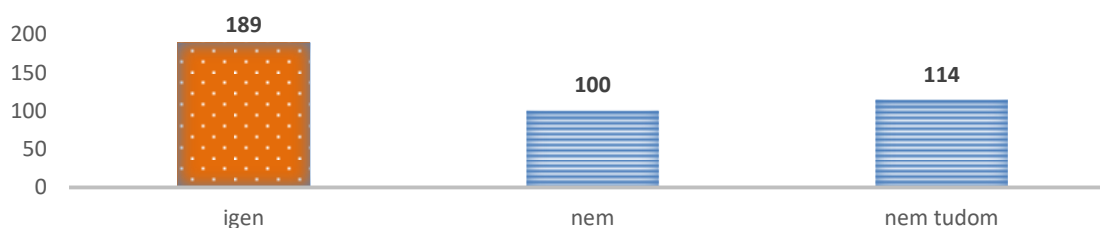
akadálymentes (6%), vagy aki úgy érzi, hogy nem indul olyan képzés, mely érdekelné (10%) (14. ábra). 403 válaszadó közül 189 fő jelezte (47%), hogy a jövőben szeretne képzésen részt venni, valamint 114 fő (28%) még bizonytalan, nem tudja ezt jelenleg egyértelműen eldönteni. (15. ábra)

14. ábra: Ha nem tanul és nem vesz részt semmilyen képzésen annak mi az oka? (fő) n=389 fő

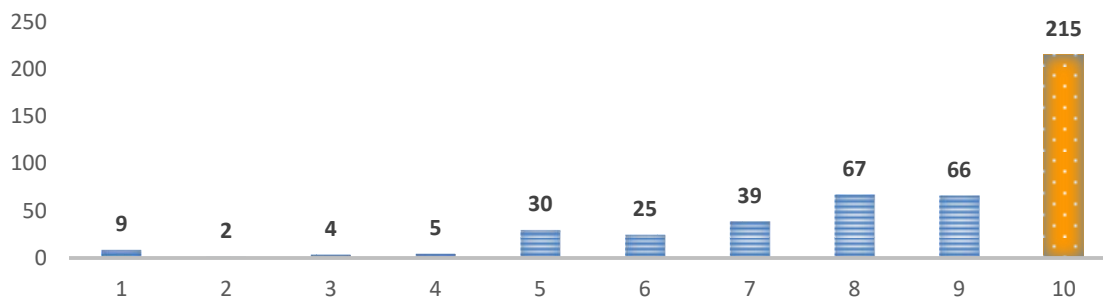
Forrás: saját kutatás, 2018

15. ábra: Ha nem tanul jelenleg, akkor szeretne a jövőben képzésen részt venni? (fő) n=403 fő

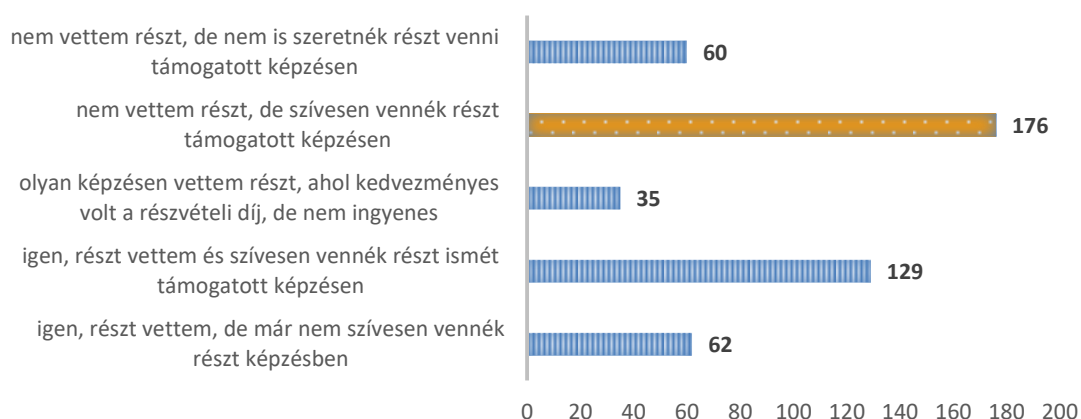
Forrás: saját kutatás, 2018

A kérdőívet kitöltő összes, 462 fő válaszadó 47%-a szerint a felnőttkori tanulás egy 10-fokú skálán értékelve a maximális értékkel egyenértékű, nagyon fontos. (16. ábra)

16. ábra: Ön szerint fontos a felnőttkori tanulás? (fő) n=462 fő

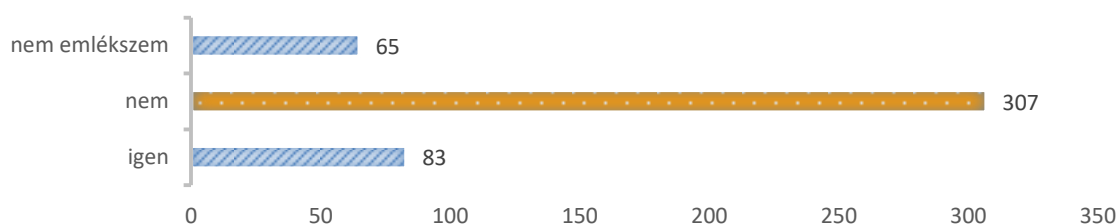
Forrás: saját kutatás, 2018

Arra a kérdésre, hogy a kitöltőnek volt-e lehetősége ingyenes, támogatott képzésben részt venni 462 fő válaszolt. A válaszadók közül 226 fő (49%) vett már részt egyszer vagy többször ingyenes, illetve kedvezményes részvételi díjú képzésben. 176 fő (38%) nem vett még részt, de szívesen tanulna a jövőben támogatott képzés keretében. (17. ábra)

17. ábra: Ingyenes, támogatott képzésben való részvétel aránya (fő) n=462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

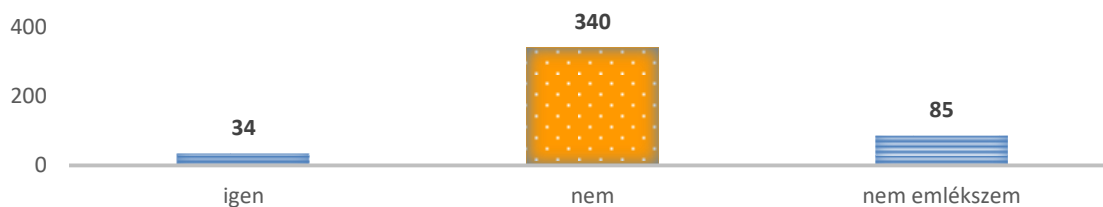
A kérdőívben irányult kérdés arra is, hogy felnőttképzési intézmény kérte-e bármikor arra a válaszadót, hogy hivatalos dokumentummal igazolja a fogyatékosságát. A 455 fő válaszadó közül 307 fő (68%) jelezte, hogy ilyen még történt, míg 83 fő (18%) esetében igen, 65 fő (14%) pedig nem emlékszik erre a mozzanatra a képzési folyamatban. (18. ábra)

18. ábra: Felnőttképzési intézmény kérte-e bármikor Öntől, hogy hivatalos dokumentummal igazolja fogyatékosságát? (fő) n= 455 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

459 személy válasza alapján elmondható, hogy csupán 34 fő esetében, azaz a kérdésre válaszolók csupán 7%-nál fordult elő, hogy jelentkezését elutasította felnőttképzési intézmény arra hivatkozva, hogy fogyatékosága miatt nem tud részt venni a képzésen és a részvételét ezért nem tudja biztosítani. (19. ábra)

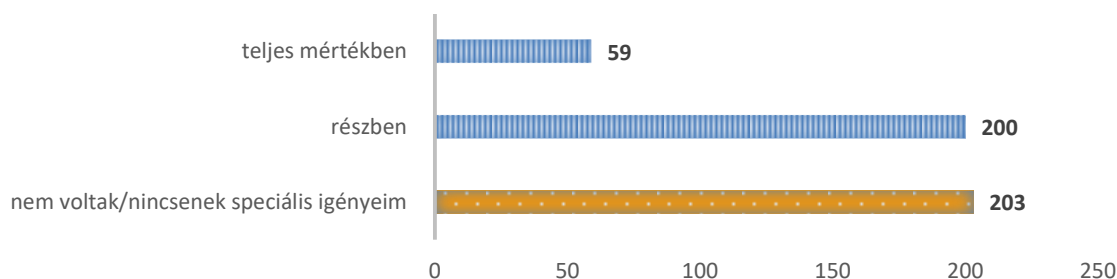
19. ábra: Jelentkezését utasította már el felnőttképzési intézmény arra hivatkozva, hogy fogyatékosága miatt nem tud részt venni a képzésen és a részvételét ezért nem tudja biztosítani? (fő!) n= 459 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

Egy kérdés erejéig arra kértem a kitöltőket, hogy eddig tanulási tapasztalataik alapján ítélik meg, hogy az oktatási intézmények mennyire tudják/tudták figyelembe venni a speciális igényeiket. A zárt kérdésben válaszadási opcióként megadtam a „nem voltak/nincsenek speciális igényeim” válaszlehetőséget, melyet 203 fő meg is jelölt. 462 fő válaszadóból csupán 59 fő jelezte, hogy úgy érzi, hogy teljes mértékben figyelembe tudják venni az oktatási, képzési intézmények a speciális igényeit, míg 200 fő szerint ez csak részben sikerül(t). (20. ábra)

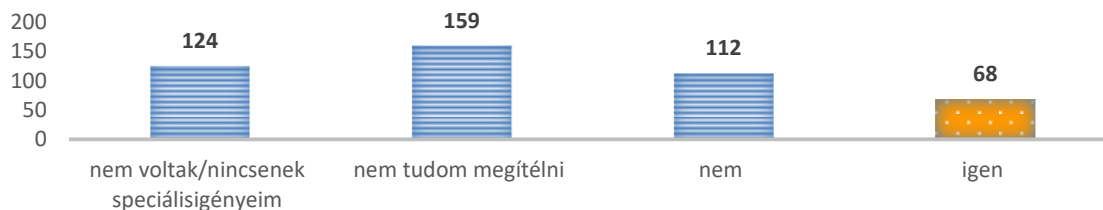
20. ábra: A képzőintézmény/oktatási intézmények mennyire tudják/tudták figyelembe venni az Ön speciális igényeit? (fő) n=462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

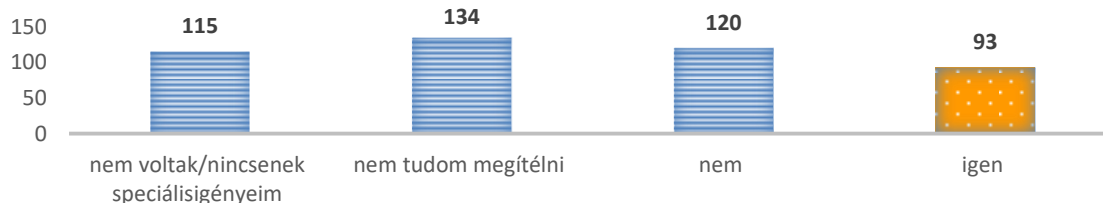
A korábbi KJM kutatásban az engedéllyel rendelkező felnőttképzési intézmények számára feltettem néhány kérdést arra vonatkozóan, hogy fogyatékosággal élő képzésben résztvevő esetén a speciális feltételek okoztak-e bármilyen nehézséget az oktatásszervezőnek/oktatónak/vizsgáztatónak. Ebben a kérdőívben is megjelenik ez a 3 kérdés, azonban fordítva az érintett személyek oldaláról közelítve kérdést. Mindhárom kérdésre minden kitöltő válaszolt (462 fő). A kérdésekre kapott válaszok a 21., 22. és a 23. sz. ábrában láthatóak.

21. ábra: Ön hogy érzi, a fogyatékoságából adódó speciális feltételek okoztak-e/okoznak-e bármilyen nehézséget az oktatásszervezőnek? (fő) n= 462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

22. ábra: Ön hogy érzi, a fogyatékoságából adódó speciális feltételek okoztak-e/okoznak-e bármilyen nehézséget az oktatóknak? (fő) n= 462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

23. ábra: Ön hogy érzi, a fogyatékoságából adódó speciális feltételek okoztak-e/okoznak-e bármilyen nehézséget az vizsgáztatóknak? (fő) n= 462 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

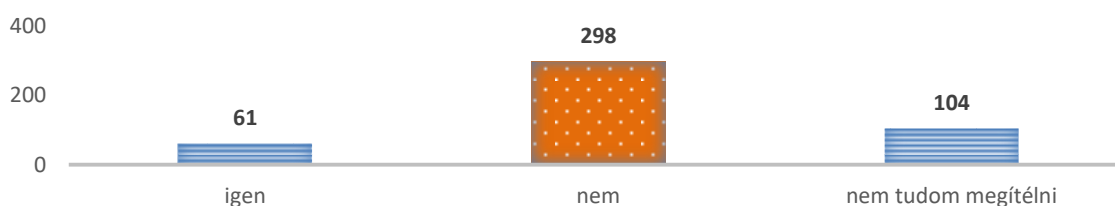
Megkértem a válaszadókat, hogy amennyiben bármelyik kérdés esetében jelzik, hogy felmerültek nehézségek a képzőintézmény oldaláról, akkor írják meg nekem, hogy milyen típusú nehézségről volt szó. Többek között a következő válaszok érkeztek:

- „Akkoriban nem volt lehetőség tolmács rendelés, és az volt a legnehezebb, hogy a társaimtól el kellett kérnem a füzeteket másolni, és végig figyelni, mit mond a tanár. Kiagyalni, hogy miről lehet szó. Folyamatosan stresszeltem.” (válaszadó 462)
- „Elsősorban infrastrukturális vagy hiányos ismeretekből fakadó nehézségek. Infrastrukturális nehézség például megfelelő fényviszonyok biztosítása. Hiányos ismeretekből fakadó nehézség, például amikor nem kíván kooperálni velem, mert úgysem leszek képes teljesíteni egy kurzust (?!).”(válaszadó 10)
- „A szájról olvasási kérésem ellenére gyakran elfordult az oktató és kimaradtak információk.” (válaszadó 18)

- „Tolmács közreműködése nem volt megengedett.” (válaszadó 46)
- „Ha hallássérültként jól beszél valaki, jól tud szájról olvasni, akkor az emberek (pl.: vizsgáztató) hajlamos azt hinni, hogy a probléma nem létezik. Halkan, oldalról, háttal beszél.” (válaszadó 72)
- „Minden esetben fel kell készülni, ha fogyatékkal élő tanuló jelentkezik, hogy mikre kell odafigyelni, ehhez viszont az érintetteket (oktatók, szervezők, vizsgáztatók) képezni kell, nem sok időt vesz fel, ugyanakkor nekik is könnyebb, sőt egy szakmai kihívás. Továbbá a fogyatékkal élőknek is jeleznie kell, miben tudnak segíteni, tehát a dolog kétoldalú.” (válaszadó 104)
- „Nem voltak partnerek, nem voltak empátikusak. Többször alaptalanul vádaskodtak (csalás, plágium) szóbeli vizsgák több alkalommal megzavarva más által. Fenyegető hangvételű levelezések oktatóval, az oktató részéről.” (válaszadó 111)
- „Oktatóknak folyamatosan figyelniük kellett volna arra, hogy biztosítsák a szájról olvasás lehetőségét (felém fordulva, artikulálva beszélve). Sokan elfelejtik, vagy olyan előadásmóddhoz szoktak hozzá, amiről nehéz leszokniuk (pl. folyamatosan sétálnak), de volt pár rosszindulatú oktató is, aki kereken kijelentette, hogy neki nincs kedve erre figyelni.” (válaszadó 119)
- „Beszédértés nehézsége. Szóbeli vizsgán a kérdés megértése. Néhány esetben a rossz válasz a kérdés rosszul értése miatt történt.” (válaszadó 154)
- „Nem értették mit szeretnék mondani, félreértettem a feltett kérdést.” (válaszadó 150)
- „Szerintem nem kíváncsiak az oktatók a másik hátrányos helyzetére, nem is kérdeznek rá. Amennyiben szól az illető, hogy milyen baja van, nem tudnak/nem is akarnak vele foglalkozni.” (válaszadó 204)
- „A vizsgáztató a kérésem ellenére sem beszélt hangosabban, hogy megértsem a kérdést.” (válaszadó 225)

A 462 válaszadó 13%-a (61 fő) érzi úgy, hogy érte őt hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció, míg 23%-uk (104 fő) nem tudja ezt megítélni. 298 fő (64%) egyértelműen azt állítja, hogy nem fordult még elő vele szemben negatív diszkrimináció. (24. ábra)

24. ábra: Érte-e Önt már hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció a felnőttképzésben fogyatékosága miatt? (fő) n= 462 válasz

Forrás: saját kutatás, 2018

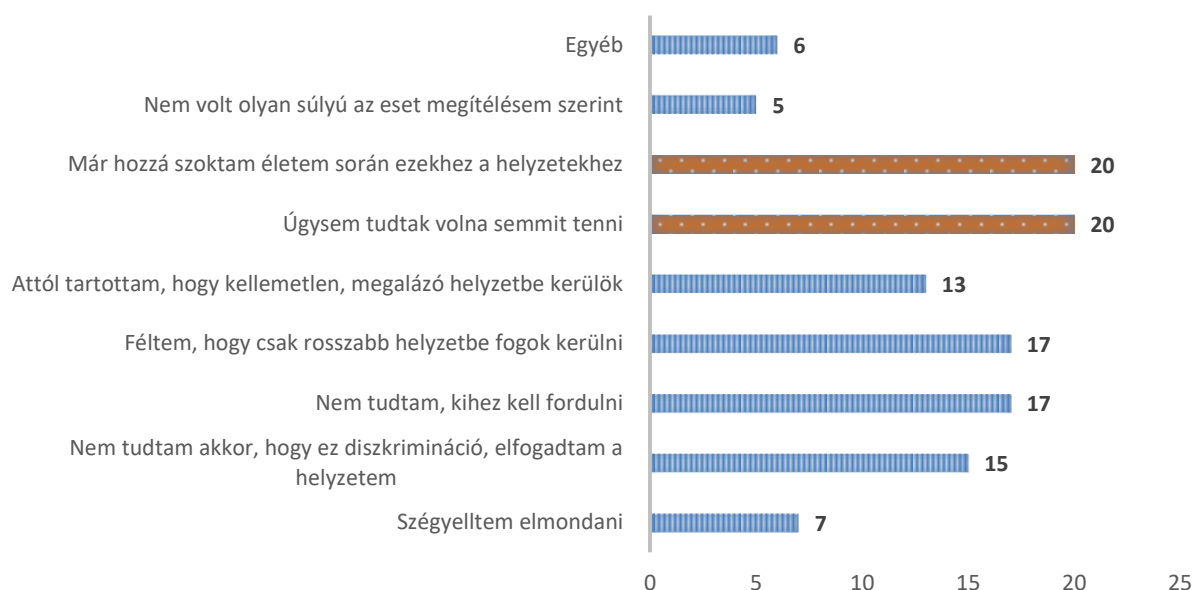
Néhány példa a válaszadók által írtak közül:

- „Olyan terembe osztottak be, ahová önállóan nem, csak segítséggel tudtam bejutni.” (válaszadó 36)
- „Egy olyan oktatóval találkoztam, aki vizsgáztatás során nem volt hajlandó a kérdéseket hangosan vagy írásban feltenni, végig suttogott kifejezett kérésem ellenére, aztán megbuktatott, mondván, semmire nem tudtam válaszolni.” (válaszadó 119)

- „Tanárnő nem tudta elfogadni, hogy van egy hallássérült hallgató, sok mindenre kell figyelni, szinte nagyon lejött tanárnőről, hogy "irtózik", "visszautasító" viselkedésmintát vett fel.”
(válaszadó 74)

A válaszokból kiderült, hogy azok a személyek, akik úgy élték meg, hogy diszkrimináció áldozatai lettek többségben nem tettek panaszt a történetek miatt. Kíváncsi voltam arra, hogy ennek vajon milyen okai lehetnek. 56 fő válaszolt a kérdésre és összesen 120 jelölést tett a lehetséges válaszok között. A leggyakrabban a „már hozzá szoktam életem során ezekhez a helyzetekhez és az „úgysem tudtak volna semmit tenni” válaszokkal találkozhatunk, azonban megjelenik az információhiány, miszerint az érintett személy nem tudja hová fordulhat, kitől kérhet tanácsot, adott esetben jogorvoslatot. (25. kérdés)

25. Ha nem tett panaszt a történetek miatt, annak mi az oka? (fő) n= 56 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

A 32. kérdésben arra kértem a válaszadókat, hogy hogy ítélik meg, hogy a **393/2013. (XI. 12.) Korm. rendeletben felsorolt tárgyi eszközök** mennyire segíthetik őket a tanuláshoz, oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférésben. A válaszadáskor arra kértem őket, hogy ügyeljenek arra, hogy csak a fogyatékoságukhoz kapcsolódó felsorolással foglalkozzanak. Például, ha egy hallássérült személy töltötte a kérdőívet, akkor csak a hallássérült személyeknél felsorolt eszközöket vegye figyelembe a válaszadáskor, azonban ha látás- és mozgássérült személy is, akkor mind a két fogyatékosághoz tartozó eszközöket véleményezze. Az 1. sz. táblázatban olvashatóak a válaszok az egyes tárgyi eszközökre vonatkozóan, illetve a táblázat jobb szélső oszlopában, hogy az egyes tárgyi eszközzel kapcsolatban hány válaszadó nyilvánított véleményt.

1. sz. táblázat: 393/2013. (XI. 12.) Korm. rendeletben felsorolt tárgyi eszközök véleményezése az érintett személyek által

	Eszköz, berendezés	Az eszköz segítheti az akadálymentes tanulást	Nem segíti elő az akadálymentes részvételem a tanulási folyamatban	Nem ismerem ezt az eszközt	Összes válaszadó száma
	hallássérült személyek				
01.	Vezetékes vagy vezeték nélküli egyéni, vagy csoportos adó-vevő készülék	159	56	204	n= 419
02.	Hallásvizsgáló és hallókészülék-tesztelő felszerelés	152	104	156	n= 412
03.	Zöld alapon sárga, széles vonalközű tábla	10	75	283	n= 368
04.	A különböző nyelvi kommunikációs szinteknek megfelelő kifejezések képi megjelenítésére alkalmas elektronikus információhordozó	187	37	187	n= 411
05.	A nyelvi kommunikáció vizuális, auditív megjelenítésének ellenőrzésére alkalmas elektronikus eszközök	198	22	184	n= 404
06.	A nyelvi fejlődésükben akadályozottak kommunikációját segítő nyelv szemléltetésére alkalmas audiovizuális, illetve elektronikus eszköz	173	33	202	n= 408

Forrás: saját kutatás, 2018

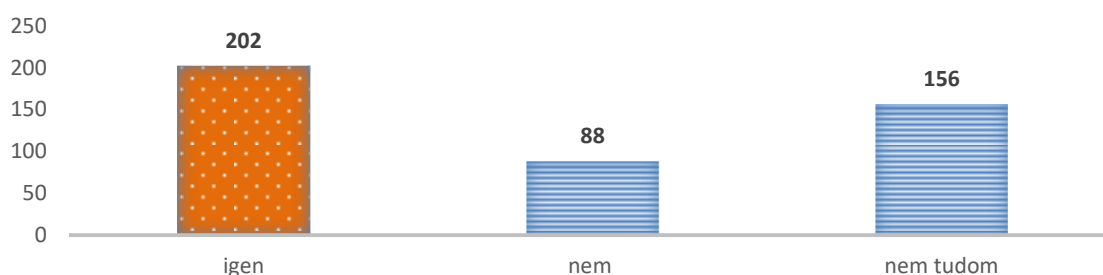
A következő kérdésben arra kértem őket, hogy sorolják fel azokat a személyi és tárgyi feltételeket az előző kérdésben felsoroltakon kívül, melyek mindenképpen szükségesek annak érdekében, hogy akadálymentes legyen a tanulási folyamat. A kérdésre 251 fő válaszolt összesen. A kormányrendeletből az érdekvédelmi szervezet által is jelzett **jelnyelvi tolmács** erőteljesen jelenik meg a válaszokban, mint alapvetően fontos és szükséges személyi feltétel. Szintén dominánsan jelen van a válaszok között a **tananyag írott formában történő átadása**, a **megfelelő fényviszonyok** és a **hallókészülék**. Több válaszadó kiemelte, hogy rendkívül fontos a **türelem**, a **jól artikulált beszéd**, a **tolerancia**, az **elfogadás az oktatók részéről**, valamint a **tanulótársak empátiája** is.

- „Esetemben kizárólag személyi feltételekről beszélhetünk. Artikuláltabb beszédet várnék el az oktatóktól, több vizuális megjelenítéssel és nagyobb türelmet az oktatók részéről.” (válaszadó 143)
- „Lassú, tagolt beszéd úgy hogy lássam a beszélő személy száját és leolvashassam onnan, amit mond.” (válaszadó 90)
- „Türelem, jól artikulált beszéd, a tanulótársak empátiája.” (válaszadó 408)

- „Tárgyi feltételek: 1) mikrofonos rendszer, amit az oktató használ és közvetlenül a hallókészülékembe küldi a hangot. 2) írott tananyag, amiben minden le van írva, ami szóban is elhangzott és a tananyag megértéséhez szükséges. Személyi: az oktató részéről empátia és akarat a segítségre.” (válaszadó 119)
- „Kész jegyzetek diktálás helyett, írásban vizsgáztatás.” (válaszadó 170)

Arra a kérdésre, hogy amennyiben lenne lehetőség arra, hogy a felnőttképzési intézmény biztosítson személyi segítséget, akkor a válaszadó képzésben résztvevő személy igénybe venné-e ezt a típusú szolgáltatást összesen 446 fő válaszolt. A 446 főből 202 fő (45%) igennel válaszolt, 88 fő (20%) nemmel, míg 156 fő (35%) nem tudja egyértelműen eldönteni. (26. ábra)

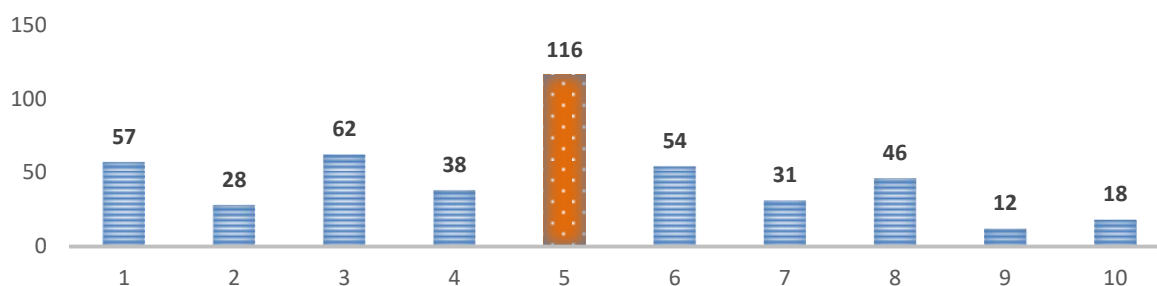
26. ábra: Ha a felnőttképzési intézmény biztosítana személyi segítséget a képzésben résztvevők számára, akkor Ön igénybe venné-e képzésben résztvevőként ezt a szolgáltatást? (fő) n=446 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

A 27. ábrában láthatóak, hogy a válaszadók (462 fő) szerint mennyi törekednek arra az oktatási intézmények, hogy a képzéseik akadálymentesítve valósuljanak meg.

27. ábra: Eddigi tapasztalatai szerint kérem, jelölje meg, hogy az Ön véleménye szerint mennyire törekednek arra az oktatási intézmények, hogy a képzéseik akadálymentesítve valósuljanak meg?

Forrás: saját kutatás, 2018

A 35. kérdésben arra kértem a válaszadókat, hogy határozzák meg, hogy az általam felsorolt állításokkal mennyire értenek egyet. A következő táblázatban foglaltam össze a kapott válaszokat.

2. sz. táblázat: 35. kérdéshez tartozó állításokra kapott válaszok

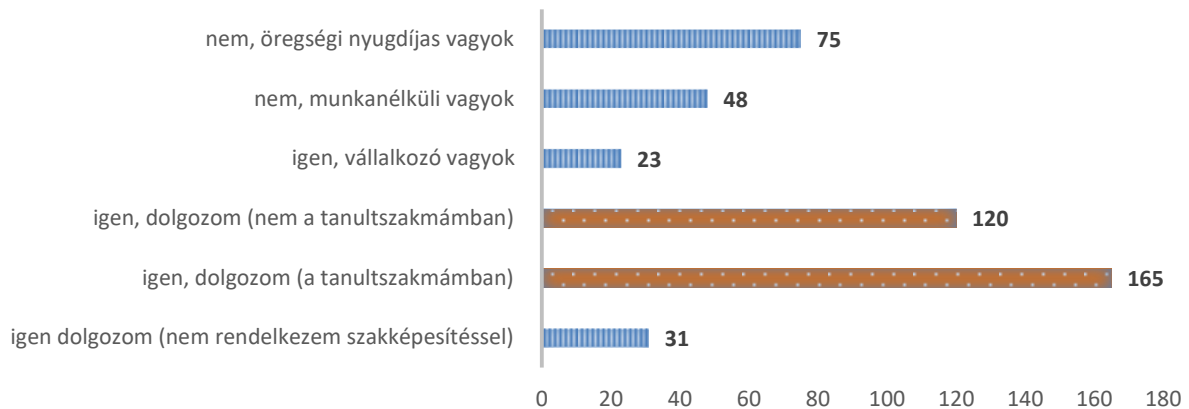
Állítások	Teljes mértékben	Többnyire igen	Inkább igen	Inkább nem	Többnyire nem	Egyáltalán nem	Összes válaszadó száma
A felnőttképzésben dolgozók számára szükséges volna olyan továbbképzés biztosítása, mely segítő információval látja el őket annak érdekében, hogy maximálisan segíteni tudják a képző intézményeket az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának megteremtésében.	301	85	44	5	4	4	n= 443
Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzési intézményrendszernek fontos szerepet kell vállalni a fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek sikeres társadalmi (re)integrációjának érdekében.	277	103	42	6	4	7	n= 439
A fogyatékossgal élő személyek akkor tudnak részt venni képzéseken, ha valamilyen pályázat, támogatás biztosítja a részvételt.	178	125	83	23	14	12	n= 435
A felnőttkori tanulás nagymértékben képes hozzájárulni a munkavállalási esélyek növeléséhez.	262	94	48	14	7	7	n= 432
A fogyatékossgal élő személyeket rendszeresen éri hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció a felnőttképzés területén	103	82	108	70	45	19	n= 427
A fogyatékossgal élő felnőttek többsége elsősorban a képzésekhez történő akadálymentes hozzáférés hiányában nem vesz részt a felnőttképzésben.	106	95	123	61	25	16	n= 426
Az oktatóknak, oktatásszervezőknek, vizsgáztatóknak problémát okoz a speciális szükségletre való reagálás	121	117	109	45	23	7	n= 422
A fogyatékossgal élő felnőttek szívesen tanulnának, de nem létezik egy olyan egész életen át tartó tanulásukat támogató tanulási rendszer, amely segítené eligazodásukat, karriermenedzsmentjüket.	173	109	90	27	19	8	n= 426
Ha a fogyatékossgal élő felnőtt tanulni szeretne, akkor számos speciális igényekre kell odafigyelni az oktatási intézményeknek.	164	126	102	25	7	4	n= 428
A fogyatékossgal élő személyek részvétele a képzéseken teljesen természetes kell, hogy legyen, semmilyen aránytalanul nagy terhet nem kell, hogy jelentsen a képző intézmények számára a részvétel biztosítása.	284	90	40	11	3	2	n= 430
A felnőttképzési intézményeknek kötelessége biztosítani az akadálymentes hozzáférést képzéseikhez.	275	83	56	12	1	4	n= 431

Forrás: saját kutatás, 2018

A 462 fő válaszadó közül 193 fő megváltozott munkaképességű személynek minősül a munkaerőpiacon, 200 fő nem, továbbá 71 fő nem tudja megítélni. Arra a kérdésre, hogy dolgozik-e

jelenleg, 462 fő válaszolt. A 28. ábrában láthatjuk, hogy a válaszadók 69%-a dolgozik (316 fő), míg a válaszadók csupán 10%-a (48 fő) munkanélküli.

28. ábra: Siket és nagyothalló válaszadók munkaerő-piaci helyzete (fő) n= 462 fő

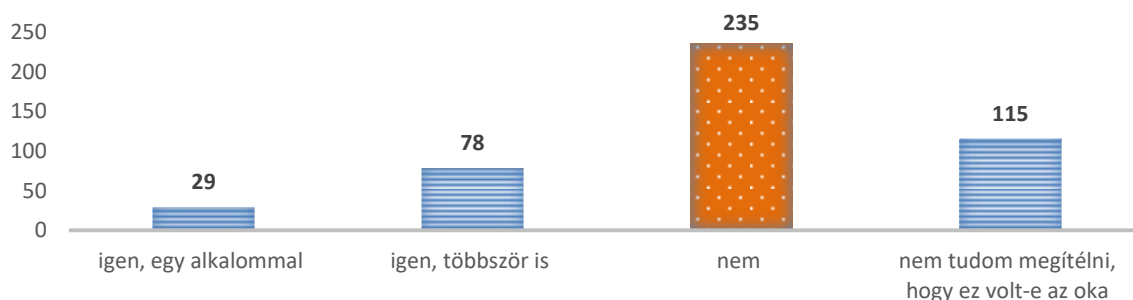

Forrás: saját kutatás, 2018

A 120 főből, aki úgy válaszolt az előző kérdésre, hogy dolgozik, de nem a tanult szakmájában, 40 fő állítja, hogy a fogyatékosága miatt nem veszik fel dolgozni. 42 fő pedig azt jelezte, hogy nem sikerül munkát találni a tanult szakmájában. (28. ábra)

Arra a kérdésre, hogy utasították-e már el a jelentkezését egy munkahelyen arra hivatkozva, hogy nem elég képzett vagy, hogy nem megfelelő a képzettsége az állás betöltéséhez 457 fő válaszolt. (29. ábra)

29. ábra: Utasították-e már el a jelentkezését egy munkahelyen arra hivatkozva, hogy nem elég képzett vagy, hogy nem megfelelő a képzettsége az állás betöltéséhez? (fő) n= 457 fő

Forrás: saját kutatás, 2018

A kérdőívben volt lehetőség arra is, hogy a kitöltők szabadon beszámoljanak tapasztalataikról a felnőttkori tanulás és munkavállalás kapcsán. Nézzünk ezek közül néhányat:

- "2 éve próbálkoztam felnőttképzésen, de másfél hónap után be kellett látnom, hogy nem tudom teljesíteni az elvárást, nem tudtam felkészülni, nem hallottam szinte semmit, és így feladtam, nem tehettem mást. Nem volt így értelme, nem tudtam a ""normális"" emberekhez felzárkózni, és nem az akaratban volt a hiba. A gyakorlat még rosszabb volt, akkor tényleg csak álltam, és fogalmam sem volt, mi a teendő, míg mások már tették, amit az oktató mondott. Szégyen, szomorúság, igazságtalanság ez volt a másfél hónap." (válaszadó 291)

-
- *„Minden tanulásban eltöltött idő után változik a világról és a benne élő emberekről kialakult képem és ez számomra nagyon jó.” (válaszadó 275)*
  - *„Minden ismeret megszerzése értékesebbé teszi az embert, és az önbizalmat növeli.” (válaszadó 297)*
  - *„A számítástechnikai ismeretek nélkül nem tudnék kapcsolatot tartani az ismerőseimmel, nem tudnám betölteni jelenlegi beosztásomat.” (válaszadó 268)*
  - *„Eredetileg kutató szerettem volna lenni, de akkoriban már az egyik fülemre egyáltalán nem hallottam, a másikra viszont akkor még igen (nem volt törvényszerű, hogy a másikkal is gond lesz majd a későbbiekben. A gimi orvosa egyből közölte, hogy az szóba se jöhet.... Ugyanígy nem jöhetett szóba pl. a rendőrségi munka se, ami szintén érdekelt volna. Megjegyzem, ismerek olyan orvost, aki szintén nagyothall, gyerekkora óta, anno mégis elvégezhette az orvosi egyetemet..” (válaszadó 182)*
  - *„Írásban nem lehet az előadások anyagát beszerezni. Ilyen módon a hallássérülteket teljes mértékben kizárják a képzésben való részvételből.” (válaszadó 129)*
  - *„Hallássérültként sok tapasztalatot szereztem az emberi viselkedés problémájáról. Mi országunk még egy kicsit “zöldfülű” az elfogadás területén. Már két éve élek Angliában, számomra most is hihetetlen, hogy mennyire elfogadóak az emberek a fogyatékkal élőkkel. Minden ember egyenlő. Hallók között végeztem az általánost, és rengeteg rossz tapasztalatot szereztem a tanárok miatt.” (válaszadó 200)*
  - *„Csak általánosságban: úgy érzékelem, hogy a felsorolt hátrányos helyzetek közül társadalmilag inkább köztudott és elfogadott a mozgássérült és látássérült "állapot" és ezekben az esetekben az emberek elfogadóbbak és segítőkészebbek, mint a hallássérültekkel szemben. Tapasztalataim szerint a hallássérült embereket egyértelműen az értelmi fogyatékosok kategóriájába sorolják és nem tudnak velük mit kezdeni. Értem ezalatt az oktatási intézményeket is. Különösen, ha valaki nyelvet akar tanulni, vagy abból vizsgázni. Alapvető hozzáállás az, hogy egy hallássérült minnek akar nyelvet tanulni? A vizsgáztatáshoz pedig semmilyen segítő berendezéssel (pl. a hallott szöveg értése) nem találkoztam eddig (lehet, hogy most már más a helyzet, de évekkkel ezelőtt a felvázoltakkal találkoztam).” (válaszadó 235)*
  - *„Jó lenne egy olyan szakma amiben teljes értékű emberként dolgozhatnék!..”. (válaszadó 216)*
  - *„Vannak előítéletek munkahelyen és oktatásban is, de vannak, akik jól informáltak. Informálni kell az ép társadalmat a sérültekről, hogy ők is értékesek, ők is tudnak tanulni, dolgozni és akarnak is!” (válaszadó 421)*
  - *„Engem különösebb hátrány nem ért sem a közoktatásban, sem a felnőttképzésben, sem a munkahelyeimen. Család, barátok, oktatók, munkatársak, főnökök segítőkészek. Összességében véve rendben ment minden. A tanult szakmámat nem szeretem, szeretnék váltani, ezért önképzéshez folyamodom, és úgy érzem, jól állok vele.” (válaszadó 239)*
  - *„Akkor jelentkezem egy tanfolyamra például, ha tudom azt, hogy megfelelek a jelenlegi egészségi állapotomban is. Ezért nem utasítottak el munkahelyen sem. Nehéz beszélni erről, mert úgy gondolom, az emberek többsége nem tud mit kezdeni ezzel az állapottal, pedig néha csak apróságra lenne szükség, például felém fordulva beszéljen, ne motyogjon, ne hadarjon stb.” (válaszadó 424)*

- *„Jelenlegi tanulmányaim folytatom nagyon jól állnak hozzám és segítőkészek. Az előző iskolámban rengeteg sebet szereztem, aminek a feldolgozásában sokat segítettek. Jelenleg iskola mellett dolgozom is folyamatos délutános és éjszakai munkákban. Ott pl. Miattam szoktak rá a belső levelezésre.” (válaszadó 434)*
- *„A leggyakoribb ok szerintem, hogy nem bízunk eléggé magunkban. Mindannyian félünk az elutasítástól, az esetleges megaláztatástól. Többnyire az oktatásszervező, képzésvezető, munkaadó már ha meghallja a fogyatékkal élő kifejezést, rögtön azzal jön, hogy nem vagy képes ellátni a feladatot ilyen-olyan okokra hivatkozva. Persze, ez többnyire nem igaz, hiszen nem jelentkezőnk olyan képzésre, munkára, amit véleményünk szerint mi nem tudnánk elvégezni. Az elutasítás pedig nagyrészt kudarc számunkra...” (válaszadó 436)*
- *„A tanár kezdeményezte a felmentést. Közölte, hogy neki nincs ereje, türelme külön elmagyarázni mindent nekem, aki nem hall jól.” (válaszadó 450)*
- *„Gyógypedagógusnak jeleztem (aki a képzést koordinálta) válasz: "jajjj hát ez az oktató ilyen, nem lehet mit tenni" (válaszadó 450)*
- *„Tanárok esetében nem figyelnek oda és nem is informálódnak, tabuként kezelik.” (válaszadó 443)*
- *„Nem mindig vették figyelembe, hogy közelebb szeretnék ülni, hogy mindent jól halljak, valamint a rendkívül visszhangos teremben hiába ültem közelebb, ez szinte semmit nem segített (visszhangot még a mai modern hallókészülékek sem tudják megfelelően kezelni a beszédérthetőség érdekében)” (válaszadó 450)*
- *„Nem tudják, hogyan kell tanítani, milyen feladatokat tudok megoldani, nem gondoltak arra, hogy akadálymentes legyen a tananyag, vagy a vizsgaanyag.” (válaszadó 443)*
- *„Nem tudok hitelesen válaszolni azokra a kérdésekre, hogy ért-e hátrányos megkülönböztetés az oktatásban, mivel mióta megváltozott munkaképességű vagyok (7 éve) szerettem volna ugyan tanulni, de sosem mertem belevágni a nehézség miatt.” (válaszadó 422)*

1. A KUTATÁS VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

A kutatás hozzájárulhat:

- Hiánypótló információk szerzéséhez a fogyatékossgal élő személyek képzésben történő részvételére vonatkozóan, mind a felnőttképzési, mint pedig az érintett, fogyatékossgal élő személyek oldaláról.
- Fogyatékossgal élő személyek egész életen át tartó tanulását, képzését biztosító rendszer létrejöttének megalapozásához
- A gyakorló szakemberek, intézmények tapasztalatainak, attitűdjeinek, meglévő ismereteinek, skilljeinek és továbbképzési igényeinek feltérképezéséhez.
- Egy hatékonyabb, a munkaerőpiac elvárásaira reagáló képzési rendszer létrejöttéhez, mely intenzívebben, fókuszáltabban képes segíteni a fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci elhelyezkedését, figyelembe veszi az eltérő tanulási szükségleteket.
- Szakirányú továbbképzések megalapozásához (képzők képzése)
- Hatékonyabb kommunikációhoz a felnőttképzési intézmények és a különböző érdekvédelmi és civil szervezetek között.
- Szükség esetén jogszabály-módosító javaslat megfogalmazásához, alátámasztásához.

- A kutatás eredményeivel hozzájárulhat a foglalkozási rehabilitáció oktatási-képzési célú tevékenységrendszerének fejlesztéséhez.

Felhasznált szakirodalom

- Európai Bizottság (2010): Európa 2020 - Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Bizottsági Közlemény, Brüsszel
- Európai Bizottság (2010): Európai fogyatékosügyei stratégia 2010-2020: megújított elkötelezettség az akadálymentes Európa megvalósítása iránt, EB, Brüsszel
- Farkas Éva (2013): A láthatatlan szakma. Tények és tendenciák a felnőttképzés 25 évéről. typiArt Médiaműhely Kft., Pécs 185-240.
- Hangya Dóra (2013): *"Esélyegyenlőségi útmutató" Fogyatékosokkal élők és megváltozott munkaképességűek esélyei és lehetőségei a felnőttképzésben "A Guide to Equal Opportunities" – Opportunities for People with Disabilities and Decreased Work Ability in Adult Education* In: Szabó Ferenc: International Conference on Vocational and Adult Education, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szeged, p. 271-281
- Központi Statisztikai Hivatal (2013): 2011. évi népszámlálás 3. Országos adatok, KSH, Budapest
- United Nations (2006): The Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol, United Nations, New York

Törvények, rendeletek

- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 2009. évi CXXXIX. törvény a 2011. évi népszámlálásról
- 2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról
- [2013. évi LXII. törvény](#) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról.
- 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről
- 393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról